

Resnica vendar zmaga.

Najmogočnejši gospodar.

Eug. S. Geiddis je metodističen pastor in socialist. Tudi sicer ni na sumu, da bi bil iz širne posebne naklonjenosti do delavcev soznan kapitalistov. Kadar gre za vprašanja, katerih so prizadeži delavci in kapitalisti, vedno taki pastori v nesocialističnih krogih za to bolj nepristranske in njih besede za veliverjetnejše od socialističnih.

Tudi Eug. S. Geiddis je bil zaslišan pred zveznoindustrijsko komisijo. Prav zato, ker ga ne vejo kapitalisti obesiti socializmom za frak in maslikati kot sovražnika podjetnikov, imajo gove izjave pomen.

Vrhutega je bil Geiddis prej superintendent vrhutekega oddelka Colorado Fuel and Iron Co. in imel vsled tega dosti prilike, da se je seznanil z razmerami. Da ima družba "sociološki" delek, je ironija, ki bi dala kakšnemu pisu prirednih komedij lahko hvaležen predmet.

Geiddisu je dala ta zabavna institucija vse, kar je bilo potrebno, da je dobil vpogled v razmere. In to, da je bil uradnik družbe, daje njegovim izjavam v gotovem oziru nekaj več pomena. Iz njegovih izpovedb bomo torej lahko spoznali, kako pretiravali socialisti, ki so slikali coloradskih razmere; kajti to — kajneda — se razume samo ob sebi, da socialisti vedno pretiravajo. Tako, kakor so kričali rdečkarji, sploh ne more biti — ne v Coloradu, ne sploh v kakšni civilizirani deželi.

Uvod Geiddisovega pričanja pa vendar ne more biti voden na kapitalistični mlini. Dejal, da so nižji uslužbenci družbe, ki prihajajo z delavci neposredno v stik in ki jih od zgoraj še ganjajo, brutalni suroveži in mizerne kreaturi. Oni so zlasti odgovorni za razmere, v kakršni živijo ondotni rudarji.

Na Walshovo vprašanje, če je opazil, da je to tako, je odgovoril, da je to res spoznal. Predsednik komisije ga je potem vprašal, če državnih uradnikov, ki bi varovali delavce od okrutnosti takih predpostavljanih. Na to da Geiddis sledeče pojasnilo:

"Državo Colorado zastopajo v 'zaprtih' taborih in v posameznih 'odprtih' mirovni sodniki, ki so pravzaprav zaupniki in uslužbenci družbe. 'Premog za vsako ceno' je splošno naglašana politika nižjih predpostavljanih. Eden izmed njih mi je pripovedoval, da je pustil kamenje na dobro za premožarja, ker nato tembolj delo, da bi izravnal izgubljeno delo. V teh bossov se uveljavlja tudi v politiki. To je bilo mogoče videti pri narodnih volitvah seesa novembra 1914. upravnika družabne trvine in jamskega superintendenta v uradih bližnjih sodnikov, dasi je to v očitnem nasprotju z zakonom."

Življenske razmere in stanovanja ter pogostodružabnega življenja v rudarskih taborih — vavi priča — so izpod vsake kritike, in eden izmed jamskih predstojnikov mu je nekoč priznal, da se ne nudi rudarjem nič drugega kakor gostilne, v katerih imajo lastniki rudnikov še poseben ostranski dobiček.

Pastor Geiddis je tudi omenil, da imajo podtarniki tendenco, da boljbolji izpodirajo delavce, da delavci s tujimi. Pred 25 leti — je dejal — je bilo še štiri petine Američanov med delavci; danes je razmerje nasprotno. Tujcem se dajeprednost zaradi tega, ker so boljši materializatorji izkoriščanje.

Gostilne — je nadalje pravil — so ob dnehu čistilni plačala prava mesta groze, kjer se oropajo ubolavci ob soglasju rudniške uprave in Rockefellerjevih uradnikov še za tisto malenkost, kakakoro so dobili za svoje težko in nevarno delo.

Walsh je vprašal pričo: Je li res, da kontrolira Fuel and Iron Co. še vedno politiko v Coloradu?

"Gotovo, kolikor je mogoče," je odgovoril Geiddis, "četudi ne mislim, da jo kontrolira še v takem obsegu kakor pred stavko."

Predsednik Walsh je prečital pismo, ki ga je bil dobil od mlajšega Rockefellerja, temu pa ga je bil pisal L. M. Bowers, predsednik Colorado Fuel and Iron Co. V tem pismu se demonstrira, da obvladava omenjena družba v resnici državo, ker izbira svoje kandidate, za katere mora potem glasovati vse, kar leze in gre, ne le tujci, ampak kjer ješlo, celo osli in mule. V dopisu se pa trdi, da se je vse to hipoma izpremenilo, odkar so dobili Rockefeller, Bowers in Welborn kontrolno nad družbo.

Geiddis pa zanikuje, da so se razmere tako zboljšale, kakor trdi Bowers v svojem pismu, predvsem se pa nič ni zboljšalo pod Bowersovim vplivom; če se je sploh kaj malega obrnilo na bolje, se je to zgodilo vsled odpora in boja rudarjev.

Na neko vprašanje komisarja Weinstocka je Geiddis dejal:

"Jaz ne bi kaznoval stavkujočih. Če bi imel kaj govoriti, bi jih popolnoma oprostil. Nikdar nisem poznal razmer, ki bi bile groznejše in vrednejše prokletstva od onih, v katerih morajo živeti ti delavci. To je oligarhija, ki kontrolira vse v Coloradu, in pravičnosti tam sploh ni. C. F. and I. Co. je imela po 15mesečni stavki štiri milijone dolarjev prebitka, kljub temu, da je potrošila cel milijon za boj proti delavcem! Štiri milijone prebitka, medtem ko je sto in sto rudarjev s svojimi družinami pogibalo od lakote in mraza.

V daljšem govoru je pastor opisal zdravstvene razmere, v katerih morajo rudarji živeti in je dejal, da so po njegovem mnenju premožarji z zadnji stavko vendar dosegli velik uspeh, ker so si izsilili to, da so morali biti zaslišani.

"Ali — je dejal priča koncem svoje izpovedbe — če bi bil preiskovalni odbor le za šest mesecev odstranjen iz Colorada, bi se skovale rudarjem zopet take verige, da bi bilo treba peklenskega ognja stavke, da bi se raztopile."

Ta izjava ne pripoveduje nič novega. Ali da potrjuje to, kar so pripovedovali o coloradskih razmerah zavedni delavci in njih zastopniki je važno dovolj, tembolj ker se v njema tudi z izpovedbami drugih, brez dvoma nepristranskih pričo, o katerih smo tudi že poročali v tem listu.

Kljub vsem šahovim potezam, kljub mahinacijam podjetnikov, kljub sentimentalni komediji, ki jo je hotel igrati Rockefeller, je danes resnica v Coloradu jasna. Suženjska država je to, v kateri so bile razmere take, da bi bile izsilile elementaren upor, če se ne bi bila razvila organizirana stavka. Zdjaj mora biti objektivnemu človeku tudi razumljivo, zakaj je ondotna legislatura sprejemala zakone zoper revolucije.

Gospodje se pač zavedajo, da so razmere, ki jih ščitijo s svojimi zakoni, take, da morajo ljudi z gorko krvjo prejalislej pogupati na punt. To ni hudodelci, ki greše iz nevednosti, ampak zavodni zločinci, ki poznajo podlost svojega početja, pa počenjajo vendar hudobije, ker so dolarji popolnoma utišati njihovo vest.

Bodi suženj, ali pa se je zagugaj na vislicah! ... to je alternativa, ki jo dajejo coloradski pogoteci ondotnim delavcem.

Ali v njihovi špekulaciji je vendar hiba. Pozabili so, da ima delavsko ljudstvo še eno sred-

Prezirljivo gleda ponosna svobodna Amerika na staro, v svojih predsodkih okamenelo Evropo in na njene avtokracije. Zlasti odkar grme topovi na suhem in švigajo torpedi po morju, je kontinent onstran oceana Ameriki v posmeh in monarhi od carja velike Rusije do kralja male Belgije so priljubljen predmet ameriške satire.

Kronane glave! ... Ni li smešno, da trpe narodi gospodstvo takih božjih milostnikov in nosijo njih jarem, kakor da jim ga je naložil res sam Bog? Nas pogledajte, svobodni narod v svobodni deželi!

Evropa je zaposlena s svojimi krvavimi zadevami, pa nima časa, da bi odgovarjala Ameriki. Pahnjena je v vrtnice blaznosti in si res sama ne more pomagati. Sicer bi lahko dobili odgovor čez morje, da bi nam za nekaj časa sapo zaprlo.

V Evropi so kronane glave in narodi prenašajo njih despotizem. Če se na sedanji vojni uresničitjo nekateri upi, se nemara krone še pomnože. Res, to je smešno.

Ali v Ameriki imamo nekronane vladarje in narod trpi njih tiranstvo, ki je še okrutnejše od Miklavževega ali Francožetovega, prenašajo despotizem, kateremu ni niti patina tisoletne zgodovine podala mitične častiljivosti, prenašajo terorizem, ki nima niti v zmoti in domišljiji višjih ciljev — prenašajo strahovlado dolarja.

V najsvobodnejši državi tega sveta živimo! Najsvobodnejši narod smo!

O-o-o-o — da!

Nikomur ne damo oblasti nad sabo. Pred nikomer ne vklonimo tiln.ka!

O-o-o-o — ne!

Samo pred John D. Rockefellerjem in njegovimi milijoni. Eventualno tudi pred Carnegiejem, Garyjem, Schwabom, Morganom in še kakšnim članom naše zlate aristokracije. Samo pred njimi. Ampak pred njimi tako temeljito, da se s čelom dotaknemo zemlje in eventualno tudi še s trebuhom, in potem lahko hodijo po nas in nas s petami bijejo po vratu in po zobeh.

Sicer smo pa najsvobodnejši narod in najsvobodnejša dežela na svetu! ...

Pred zvezno industrijsko komisijo, katere preiskave zasluži največjo pozornost, je bil zaslišan tudi H. L. Makenzie King, nekdanji minister v Kanadi, sedaj ravnatelj takozvane Rockefeller Foundation in zaupni svetovalec kronprincea Rockefellerja. Mnogo je bilo zanimivega v njegovem zaslišanju; najzanimivejši pa je bil en stavek.

Gospod King, ki je od kanadskega ministra avanziral do Rockefellerjevega direktorja, je tudi sam vodil nekakšno preiskavo v Coloradu. Rockefeller Foundation je namreč ustanovljena za to, da "raziskuje razmerje med delom in kapitalom!" Seveda je jasno, kakor beli dan, da morajo biti njene raziskave "popolnoma nepristranske". John D. je vložil nekoliko milijonov v ta namen, da izve "čisto resnico", in če bi prišla njegova foundation do spoznanja, da se more

socialni mir ustanoviti le na podlagi družabne lastnine proizvodnih sredstev, ni dvoma, da bo oljni kralj nemudoma izročil vse svoje rudnike, tovarne i. t. d. narodu Zedinjenih držav in zaprejšlužil družbi s svojim znanjem in s svojimi sposobnostmi kakor vsak dober član, ki posveča svoje delo družbi. ...

Gospod King je torej v interesu Rockefellerjevega hrepenenja po spoznanju čiste resnice nekaj preiskaval v Coloradu. Walsh, predsednik zvezne komisije, ga je prosil, da pove komisiji, kakšen je bil rezultat njegovih preiskav. To pa je King oholo odklonil, češ da je odgovoren le gospodu Rockefellerju in bo le njemu poročal.

Walsh ga je zavrnil: "Ne le gospod Rockefeller, ampak tudi narod mora biti poučen o ondotnih dogodkih."

Ta opazka se je zdela Rockefellerjevemu ministru tako čudna, da je vprašal: "Kaj mislite z besedo 'narod'?"

Walsh je dejal: "Mislim ameriški narod, čigar javno mnenje bo najvažnejši faktor za dosge boljših razmer v Coloradu."

In na to je King odgovoril z značilnimi besedami:

"Volja in čut odgovornosti mladega gospoda John D. Rockefellerja je v Coloradu močnejši od vsake druge moči in sile, ki bi se tam mogla uveljavljati."

Volja mladega John D. Rockefellerja!

Ameriški narod? Kaj je to?

John D. Rockefeller! Ni je moči in sile, ki bi mogla biti njemu enaka.

Angleškemu kralju lahko vsili parlament zakon, katerega ne bi kronani gospod potrdil po svoji volji.

Ruski car se mora ukloniti revoluciji, priznati konstitucijo in dovoliti parlament.

Avstrijski cesar s svojim ministrstvom mora priznati moč socialne demokracije in podpisati splošno in enako volilno pravico.

Turški sultan podleže mladoturški revolti in se mora odreči prestolu.

Na Portugalskem, na Kitajskem morajo kronani vladarji priznati, da ni monarhične moči tako absolutne, da je ne bi izpodnesla druga, ljudska moč.

John D. Rockefeller je absoluten.

Ameriški narod? ... H. L. Makenzie King je že pozabil, kdo je to.

Colorado ima tudi nekakšno vlado, parlament, zakone, sodišča. Colorado je del Zedinjenih držav, ki imajo predsednika, kongres, zvezno armado. Ali vse to je pena. Ni je moči in sile, ki bi bila enaka volji mladega gospoda Rockefellerja. ...

To se lahko reče ameriškemu narodu. To se mu lahko zaluča naravnost v obraz, činično, brezobzirno. In če pljune mister King ameriškemu narodu v lice, se ta obriše, pa pogleda na nebo, če dežuje.

Nič se nimamo rogati Evropi in njenim monarhijam. Krona je smešna reč, ali tako infamna ne more biti tiranija nobene krone, kakor tiranija denarne mošnje. Tako žalostno ni nobeno suženstvo, kakor kapitalno tlačanstvo. Tako poniževalno ni nobeno prikljanjanje, kakor klečeplazenje pred zlatim teletom.

Če zna ameriško ljudstvo klicati: "Proč s kronami in žezli!" — bi se moralo naučiti tudi klica: "Proč s strahovlado dolarja!" Dokler trpi kraljevanje John D. I. in John D. II., se nima kaj posmehavati evropskim narodom, ki trpe kraljevanje podedovanih vladarjev.

Kritični časi v Zedinjenih državah.

Ameriškim velikim listom bi človek storil veliko krivico, ako bi trdil, da nimajo spretnih peres. Izjeme so sicer povsod, tudi tukaj. Ali v splošnem se mora že priznati, da poznajo svoj poklic. Amerika je velika in za dober denar se že dobe editorji, ki znajo pisati, "kakor je treba". In to pravzaprav ni malenkost, kajti časi je treba vsak dan drugače. Na svojih pisalnih mizah morajo imeti naočnike v vseh barvah in niansah; kar si večeraj videl rožnato, je danes že temnosivo, in jutri zjutraj bo nemara črno kakor žužek. Ni pa dovolj, da vidiš stvar v današnji barvi, temveč prepričati moraš tudi stotisoč čitateljev, da je res siva in da črni; tako jih moraš prepričati, kakor da ni bila nikdar rožnata in da si jo že večeraj slikal vso temno.

Te sposobnosti se velikim ameriškim žurnalistom ne sme odrekati. Njihova pisava ima sugestivno moč in dela večasi res "javno mnenje". Zato je pa nevarna. Kajti pri kapitalističnem velikem listu ne sme imeti urednik osebnega prepričanja; če ga pa že ima, ga mora na vsak način smatrati za privatno stvar. Pisati pa mora tako, kakor zahtevajo interesi lista, torej interesi tistih kapitalistov, katrim služi.

Sedaj pa je čas, ko zahtevajo interesi brezobziren patriotizem in bojevitost.

Po vseh "merodajnih" časopisih se ponavlja verz:

"My country right or wrong; right or wrong, but my country!"

To se pravi: Ameriška oboroževalna industrija si želi žetve. Torej moramo biti patriotični do blaznosti, in če kri ni dovolj vroča, jo je treba ogrevati, da zakipi.

Brez šale: Položaj je kritičen.

Zaradi potopa Lusitanije je poslala ameriška vlada nemški zelo uljudno, ampak obenem zelo energično noto. Odgovora še nima Washington iz Berlina, pač pa se je medtem zgodila še mala komplikacija. Parnik Nebraskan, ki se je iz Liverpoola vračal v Ameriko z vihrajočo ameriško postavo in s signalom "I'm not under control," je bil blizu Irske težko poškodovan in sumi se, da ga je zadel torpedo iz nemškega podmorskega čolna.

Ali tudi če se ne bi bilo to zgodilo, je položaj zelo napiet. Nemčija najprej ni hotela objaviti ameriške note. Sedaj jo je vendar izročila časopisom, in večina nemških listov se peni jeze, govori o ameriški nadutosti, očita Zedinjenim

državam, da podpirajo Anglijo, napada Wilsona in poziva nemško vlado, da naj — po domače rečeno — Washingtonu figo pokaže.

Wilsonu je treba priznati, da je bil doslej potrpežljiv. Dasi je doba, ki jo potrebuje Nemčija za izgotovitev svojega odgovora, nenavadno dolga, jo predsednik opravičuje, češ kajzer je zelo "busy" in zdaj, ko je šla še Italija na vojno, ima vse roke polne. Kako naj torej prime pero, da piše Ameriki?

Ali enkrat mora priti nemški odgovor. In prva nevarnost je v tem, da ne bo tak, kakor ga pričakuje zvezna vlada. Poluradne vesti že pripovedujejo, da bo Nemčija opravičevala potop Lusitanije in odvalila odgovornost na Anglijo. Kakor je znano, je bila pa ameriška nota prav v tem oziru neizprosna, da je označevala torpediranje pasažirskih ladij za neopravičljivo in neodpustno, ter izrekla upanje, da je to storil po veljnik podmorskega čolna proti volji nemške vlade.

Če pa pride res nezadovoljiv odgovor, kar je tembolj gotovo pričakovati, ker potrebuje berlinska vlada toliko časa, da ga sestavi, bodo kapitalistični listi zagnali tak huronski krik, da se bojevitost ne bo dala ukrotiti.

O kritičnosti situacije torej ni dvoma.

Prav to pa je vzrok, da mora delavstvo ohraniti hladno kri in povsod, kjer ima kaj vpliva, miriti razburjene duhove.

V sporu med Ameriko in Nemčijo je pravica na strani Zedinjenih držav. To je nepopitna resnica, kajti piratstva proti nevtralnimi potnikom neopravičuje nobena vojna. Ali prav zato, ker je pravica na tej strani oceana, bi bila vojna z Nemčijo dvojno in trojno nezmisljna.

Kaj je treba storiti za varstvo ameriških pravic, morajo razmisliti v Washingtonu. Njihova naloga je to, ne naša. Vendar pa vemo, da imajo Zedinjene države pametnejša in tudi uspešnejša sredstva, kakor pa vojno, ki pomeni, da naj Amerika zato, ker je potopljenih okrog sto Američanov, pošlje še sto ali dvestotisoč drugih na dno morja in v grob.

Položaj je kritičen; zato je treba preprečiti vsako slepo razburjenje in z vsemi silami podpirati in krečiti razum.

Ameriška socialistična stranka je na konvenciji v Chicagi zavzela odločno stališče proti vojni; to je za vsakega sodruga merodajno — za orijo, pa tudi za prakso.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

—“Kaj nam koristi, če bo planina rodila bisere, ko nas ne bo več. Kmet orje in žanje, posestnik spravlja — tako je pri nas. Dobe se tudi pošteni begi in age, ki pravijo: Kjer ima sokol svoj obed, tam večerja tudi vrana lahko. S temi se še dobro izhaja. A takšen ni Suljaga. Glej, stari Drljača je storil lansko jesen nasilno smrt —” Bobojedac je pri teh besedah pljunil v stran, Vazko so motno zablistile oči — “in Suljaga je moral po zakonu pustiti na kmetiji vdovo, dokler mu vestno obdeluje zemljo in izroča tretjino. Ker sama ne zmore vsega, ji sosed, čeprav so pravoslavne vere, pomagajo, ker drevo se naslanja na drevo, človek na človeka. Vazko ve, kako ravna Suljaga z njo”.

Deček je skozi nos potegnil svežega zraka vase, potem je počel na ognju. “Vedno išče neredov pri stari majki, vselej mu pridela premalo”, je govoril in brskal nedogorele konce dračja v žerjavico. “Najrajši bi si vzel ves pridelek. Grize kakor pes, dasi je majhen kakor močerad. Hrom je in vedno drži glavo po strani. Pravijo, da so ga vklebili vstaši in ga tako pustili ležati dva dni, ker ni hotel z njimi na vojsko zoper amidžo. Od takrat je ves sključen”.

“Kaj pa Atif Sarajlija? Slišal sem, da ni na dobrem glasu”, je pozvedoval Vilar.

“Atif je ničema, znan po vsem okraju med Savo, Drino in Krivajo — požigalec, pes, morilec”, je odgovoril Bobojedac. Vzel je konvico z vodo in se napil.

“Zver sedi v tem človeku in zver treba ubiti!” je zadel tedaj globok, zvonek glas v vežo. Vsi so se prestrašeni ozrli: pred vhomod je stal Jovica Milošević, ki se je bil tiho priplazil kakor oblak pred solnce. Z zdravo roko se je držal za podboj, njegova črnobratada glava, resna in ozlovoljena kakor vedno, je molela nad Vilarjevo glavo in zrla v vežo. Prijazno je pozdravil Vilarja, vzravnavši se. “Lepa ti hvala, gospodine inženire, da si se zadnjič pred onim psom zavzel zame. Tega ti nikdar ne pozabim. V neprijetnem položaju sem bil, toda drugače bo, kadar bom imel obe roki zdravi”. Tako je govoril Jovica, silec se na usmev. Vilar je sočutno gledal nanj.

“Hočeš li kave, Jovica?” je živahno kliknil deček z odkrito radostjo na obrazu.

“Prinesi pod pristržje zame in za Milana Nikolića!” je velel Milošević, se umaknil, in solnce je zopet posvetilo v han.

Vilar se je ozrl, da vidi, s kom je prišel kaludjer. Pod pristržje je korakal človek srednjih let, velik kakor Atif Sarajlija, močan kakor Jovica. Zdelo se je, da se zemlja trese pod orjakom. Njegova glava je bila vsa črna zarastla kakor pri Jovici, a lasje so bili kratko pristrženi; na njih je čepela črna dalmatinska čepica. Krog pasu ga je objemal širok, črn jermen, na katerem se je spredaj svetil cesarski orel. Na levi rami mu je visela kratka puška.

Bobojedac se je nagnil k inženirju in zaupno mu je prišepetal: “To je šumar, Milan Nikolić, pošteni duša. Za petnajst bank* na mesec pazi, da Bošnjaki ne sekajo lesa iz cesarskih gozdov, da ne gonijo tja koz in ovace. Dober človek. Ta še nobenega ni ovačil v konaku — ta ne”.

Vazko je v potrdilo zmignil z glavo in emoknil. Odnesele je kavo pod pristržje. Danica je vstala, položila gunjič na mender in se odpravila vun. Ko je šla mimo Vilarja, so se srečale njiju oči. Na njenem obrazu so bile razpoložene bolesterne črte in pod očmi so se poznali sledovi solz. Gledal je za njo, dokler mu ni izginila v strugi Oskove.

Bobojedac se je iztegnil k ognju in pobral gorečo šibico. “Res je Atif zver, godna, da se ubije. Zaradi njega sem se moral zakleti, prvič v svojem življenju sem se zaklel”, je rekel.

“Kako si se zaklel?” je vprašal Vilar.

“Pred sodiščem: Za turških časov za rajo ni bilo zakletve, ni bila veljavna, a zdaj jo kar trumoma gonijo k sodišču in ji velevaljo: Prizezi! Katoliki ne kličejo radi Boga za pričo, a zdaj nas silijo z globami. Čeprav vem, da sem pred sodiščem govoril resnico, me vendar še zdaj boli tista zakletev. Uf!” je vzdihnil bedni katolik in postavil prazni findjan na tla. Njegove oči so zablodile preko zakajene stene na ogenj, kjer je v kovinskem lončku prekipela voda za kavo. Nagloma se je priklonil in odstavil lonček od žerjavice.

V tem se je povrnil Vazko. “Nalij še kave!” je ukazal Vilar. In obrniti se je k Bobojedcu, je vprašal: “Kdaj si se moral zakleti?”

Ante je vstal, stopil k vratom, pogledal gor in dol po poti, ni li nevarnega človeka blizu. Potem je zopet počel kraj inženirja in povzel: “Ono se je zgodilo predlanskim, ko je Atif Sarajlija umoril svojo budo”.

“On je morilec svoje žene?”

“Tako sodi ves svet, pa sodišče ga je oprostilo. Poslušaj, brate, kako sem i jaz, beden katolik, prišel v dotiko s sodiščem, dasi na meni ni toliko krivice, kolikor je črna za nohtom”.

In Ante je pravil, kako je prišel Atif Sarajlija v Pilić takrat, ko so začeli učeni ljudje napravljati in nasipavati pot čez živinice in so navarili na Konj-planino. Ves rečen je bil prišel s svojo budo in Suljaga mu je dal koč in ga sprejel za svojega oskrbnika. Neko noč pa je ubil Atif svojo budo — kdo drug bi bil storil takšen zločin! Rani se je na roki in bedru, drugo jutro pa je raztrobil po okraju, da je bila zvečer žena na vrtu, kar prihrume hajduki in jo napadejo. To vidič je Atif prišel na pomoč, in vnel se je krvav boj zanj. Hajduki jo vlečejo k sebi, Atif k sebi, naposled priskoči velikan, mu nastavi puško na prsi in zagrozi s smrtno, ako ne izpusti ženske. Tedaj je izpustil budo in skočil v koč po sekuro in tako obo-

rožen je planil nad hajduke. Dva sta stopila predenj in ga začela bosti s handžarji. Zamahnil je s sekuro in pregnal lopove, a bula je zaklana ležala na travi. Tako je trdil Atif. Takrat se je po Tuzli raznesel glas, da so se ob Oskovi pojavili razbojniki. Ob takih sluhih se je dvignilo orožništvo in z njim v podporo četa konjenikov. Kakor besni so prihruli do Bobojedčeve koč. Ante je baš za koč rval čes. Glavar grozne vojske ga je pozval k sebi in vprašal, katera pot drži v Slivić-mahalo. Ante je odgovoril, da on, beden katolik, ne ve za Slivić-mahalo. Glavar je zarohnel, naj mu pokaže pot v ono vas, na katero so ponoči udarili lopovi. To je razumel in povedal, da Slivić-mahale ni ob Oskovi, morda se nahaja v Pospredju, da so pa lopovi, kakor se čuje, a on jih ni videl ne slišal, navlani na Pilić. Nato je moral iti z vojsko in ji pokazati pot v Pilić. Sarajlija je ležal na menderu in javkal, njegova bula je bila že pokopana. V vasi ni tiste dni nihče videl hajduka. Kristjani so šepetali: “To je tisti, ki je na Čaklavić-planini zažgal; sam je ubil svojo ženo”. Toda na glas ni hotel nihče tega povedati, tako so se bali Atifa. Turki so molčali. Vojska je v težke verige vklepila Atifa ter ga gnala v Tuzlo. Začela se je preiskava. Ante je dobil pozivnico in hajdi v konak! Tam je rekel, da so bili orožniki in vojaki, Srbi in Turki navzoči, oni naj izpovedo, kar so slišali od Atifa Sarajlija in kar so videli na mestu, njega, bednega katolika, pa naj ne silijo, da kliče po nepotrebnem Boga za pričo. Toda vse zaman — priseči je moral. Sarajlija je bil štiri mesece v zaporu, potem so ga izpustili, ker priči ni bilo pravih in Turki so se potegnili zanj. Po vasi je bilo znano, da je živel z budo v vednem prepiru, pa vsak se je bal pričati zoper njega. Tisti dan, ko se je izvršil uboj, je kupil za Suljago vola v mestu. Prigal ga je zvečer pijan domov in je zapovedal ženi, naj ga žene v pletar in opravi živino. Najbrž je šel za njo in jo umoril.

Ko je bil Ante končal svojo povest, se je oglašil Vazko: “Za časa Atifovega zopora je Suljaga najel drugega oskrbnika in zdaj bi Atifa rad spravil na Drljačino kmetijo”.

“Muktarju Suljagi se zdi Atif ugleden in vpliven človek, ker hodi v konak in govore učena gospoda z njim. Sarajlija je postal mogočen in ošaben; ne bo mu dobro, kdor se mu zameri”, je rekel Ante.

“Mogočni ljudje in psi ne zapirajo vrat za seboj”, je pripomnil Vilar, držeč se sporeda misli Bobojedčevih in Vazkovih.

“On i vino pije, kakor kdorsibodi naše nove gospode, čeprav mu prepušča njegov koran”.

“Videla je žaba konja kovati, pa je i ona dvignila nogo”.

Tedaj se je povrnila Danica od Oskove. Prinela je majhno vrečo moke in jo postavila ob steno zunaj hana.

Bobojedac se je zopet nagnil k Vilarju in skrivnostno mu je rekel: “Čeprav je vdrugič oženjen, vendar ni varna pred njim ženska na samoti”.

“Ta Bobojedac mi namigava na Danico”, si je mislil inženir. “Zalotil me je samega pri njej in že misli, da sedim zaradi nje tukaj. To ni prav”. Vendar pa se je ozrl nanjo. Na njenem svezem licu se je poznalo, da si je pri mlinu izmila objokane oči. Ko je prestopila prag, se je začela njena dimlja ob njegovo ramo. Nič več se mu ni zdel ta obleka neskladna, ohlapna in nebrana, kakor se mu je bila kazala oni dan, ko je privrkal tukaj pri kavo.

Domislil se je, da je bil skrajja namenjen, posetiti kakšno hribovsko vas. Pogledal je na uro — dve uri svojega ne posebno dragocenega časa je bil zasedel v hanu. To ga ni vznemirilo. Danes že ne pojaha dalje. Kaj naj išče v vseh, kjer ga ljudje nič ne poznajo in bi ne govorili z njim! V hanu je dosti več slišal o bosenskih razmerah, nego bi mogel v neznani vasi. Vprašal je po Jovici, sedi li še s svojim tovarišem pod pristržjem. Ko je zvedel, da sta onadva, popivši kavo, precej odšla, je sklenil še malo posedeti, potem pa se vrniti naravnost domov.

Katoliški Bošnjaki so v prvih letih zasedbe kaj radi naglašali svoje katoličanstvo, s čimer so se hoteli prikupiti vsakemu četu katoliških Avstrijecev, češ: Mi smo vaše vere, nam pomagajte! Tako je tudi Bobojedac pred poštenim avstrijskim človekom rad naglasil, da je katoliške vere. Potožil je Vilarju o svojem siromaštvu, da ima kraj koč samo toliko sveta, da si posadi malo koruze, krompirja, česna in čebule. Svet in koč sta last Srba iz Pilića, ker bedni katolik nima lastne zemlje. Njegov gospodar je poštenjak, posodil mu je deset ok koruze, da bo imel kruha za otroke. Moko ponese danes domov, da zapeče “sitno dječice”.

“Zakaj ne greš na Konj-planino za drvarja, tam je lepa plača, lahko bi zaslužil za deco”, je rekel Vilar.

“Vsak ne more vsega, brate! Moja žena je pičila lani gad. Zapustila mi je kopo otrok, ki še vsi s tujimi zobmi jedo kruh. Glej, razpokale so mi pri delu zanje roke kakor borovčeva koža. Ne morem pustiti deee same v koči. Da, lep zaslužek je na Konj-planini. Drvarji so mi pravili, da je prišel sedaj učen človek iz tvoje dežele za gospodarja na planino in je napravil red. Plačo je zvišal, hrano je zboljšal, pepovedal je sirovo ravnaje. Zlato roko ima tisti človek. Boga mi, rad bi ga poznal in ga nekaj poprosil”.

Vazko je bistro dvignil glavo: z jasnimi usmevom je namignil na inženirja ter viknil: “I Ante, saj govoriš z njim. Gospodin Franjo je sedaj gospodar na Konj-planini. On je želin”.

“A-á! A-á!” se je čudil Bobojedac, se sklonil k Vilarju ter zagrabil in poljubil rob njegovega

suknjiča. “Zlata duša si, čuj, gospodine Franjo! Solze so stale Trkulji v očeh, ko je govoril o tebi in hvalili so te Batinić, Arbanas, Krivopetić, Grbonog, vsi, vsi. “Človek se v muki, konj na poti spozna”, je rekel Krivopetić. “Dobri človek pusti h koritu, a za psom ostane korito prazno”, je dejal Grbonog. Arbanas je hvalil Boga, da je dočkal takšnega gospodarja. “Odbil jim je rogove, bogme, in nam se jih ni treba bati!” je vzkliknil Batinić”.

“Kje si govoril z drvarji?” je vprašal Vilar. Dobro mu je dela hvala delavcev in radoveden je bil.

Ante je začel na široko praviti, da preživlja rod bino s tovorjenjem drv v Tuzlo in kako pode nekateri šumarji siromake iz carskih šum; a pri drvarjih na Konj-planini gnije toliko lesa, da bi ves tuzlanski okraj lahko več let kuril z njim. Zato je prosil oba paznika, da mu dovolita, tvoriti drva domov. Pa nista dovolila, češ: Drva so carska, in kadar ne bo debelih, spravimo drobnjav v dolino. Drvarji pa so usmiljenega srca in so mu nasekali iz drobnjih vej toliko golen, da jih je imel za dom in jih je tvoril vsak teden dvakrat v mesto. Spravili so drva na skrit kraj ob stezi, ki drži iz Medvedjega Dola v Pilić. Tam je naložil polen, kolikor jih je prenesel konj, in še sam je vlek el vejo za seboj. Ko je to opazil Atif, ga je zapodil in še konja bi mu bil vzel, da niso zabranili drvarji. “Glej, gospodar ti naš dobri”, je rekel naposled Ante z umiljenim glasom, “dva žepa imam pri gunju, eden je prazen, v drugem ni ničesar, a gladnih otrok imam sedmero. Ukaži ti, ki si gospodar na Konj-planini, da smem jemati drobnjav, ki je sami nikdar ne pospravite v dolino, in jo tvoriti domov. Daj, dovoli bednemu katoliku!” Ante se je zopet sklonil k Vilarju in pritisnil usta k njegovemu suknjiču.

Inženir je vstal, stopil čez prag in pogledal na solnce. “Stopi k meni!” je vedel Bobojedcu. “Glej, da si jutri popoldne v Medvedjem Dolu, ko bo stalo solnce nad Zeloobjem. Dobil boš drv, kolikor jih moreš nesti”.

Pristopivši je Ante položil roko na sree. “Ej, gospodar ti naš, dobra sreča te je privedla v naše kraje. Živio puno godina ti i tvoja carevina!” se je zahvaljeval, vrteč prekanjene oči.

Vilar se je okrenil k Vazku ter mu plačal kavo. “Srečala te sreča, gospodine Franjo!” je viknil deček, ko je videl denar na dlanu. Takrat je Danica dvignila glavo od gunjiča. Čudovit se ji je zdel ta tujec, ves drugačen, kakor so bili drugi, o katerih so se pogovarjali v vasi in v hanu. Drugi so bili ošabni, kruti, trdosrčni, a ta je dober kakor rodovitno leto. Ozrl se je za slovo nanjo. Zažarelo mu je lice, kakor bi gledal v samo srečo. Zdelo se mu je, da čita v njenih očeh obdovanje nepopačene mlade duše. Dobro mu je delo takšno obdovanje, po godu mu je bila hvalečnost onih, katerim je nameraval postati blagonaklonjen gospodar in zaščitnik.

Neko otroško veselje ga je navdajalo na povratni poti. Glava in sree sta obdelovala vse, kar je videl in slišal tisto popoldne. Čas, ki ga je presedel v hanu, ni bil zgubljen zanj. Kajpada bi ga zasmehovali oni na otoku, ki so proglasili za temelj svojega vladanja strogost znagovalea in visokoglavo odbijanje domačega prebivalstva, ako bi vedeli, da je sedel malone tri ure pri teh preprostih ljudeh, no sodba onih pustih glav zanj ni merodajna. Še zvečer, ko je sedel na klopi pred svojo kolibo in so svetile zvezde na mračno selišče, so v njegovi glavi vrele široke misli usmiljenja, ki je iz njegove duše kakor baklja sijalo v bosensko temo.

17.

Drugo popoldne sta iz Samojlovega hana prišla dva orožnika ter prinela na inženirja naslovljeno, zapečateno pismo, rezervatnega značaja, kakor je stalo napisano na omotu. Vilar je stopil nekoliko v stran, odprl in čital ukaz okrajnega načelnika, naj se zgasi Atif Sarajlija tekotom prihodnjega dne v konaku. Potrdil je orožnikoma v njiju beležnici sprejem s tajnostjo zavarovanega pisma, na kar sta se spoštljivo oddaljila.

Po obedu se je napotil v Medvedji Dol. Atifa mu ni bilo dolgo iskati. Veličastno je čepel visoko nad drvarji na ogromnem odžaganem štoru v senci kraj mahovite skale in pušil iz čibuka. Ni se ganil, ni vstal, ni pozdravil, ni vzel čibuka iz ust, ko je s svojega vzvišenega prestola zagledal pod seboj inženirja, ki se je bil mimo velikih grmad hoste s težavo prilil na ta kraj. In zroč v višavo na važnega moža, s katerim o rezervatnih stvareh obuje sam tuzlanski mutašerif, se je Vilar domislil prvih kalifov, ki so vladali tam v vroči Arabiji in so prav tako mirno, ravnodušno in preprosto, kakor čaka Atif Sarajlija nanj, sprejemali, čepeč pred svojo hišico, žvečeč dateline in pijoč vodo, poslance sosednjih držav vztoka in zapada.

“Kaj bi mu prej predložil: Bobojedčovo prošnjo ali načelnikov ukaz?” se je vprašal Vilar, ko je stal že blizu mogote. In odločil se je za prvo, “Atif, sem v Medvedji Dol hodi Ante Bobojedac, oče sedmerih otrok, saj ga poznaš, po drobnjav in jo nosi domov. Jaz sem mu dovolil, ne smeš mu torej braniti”.

Atif je prikimal s svojega prestola. No prikim znači pri Turkih odporen odgovor. “Drva so carska in vsa pojdejo se v dolino. Kadar ne bo debeline, pojde drobnina. Bobojedac ne pride sam, s konjem pride in z deco in vse hočejo potegniti k Oskovi. Škodo delajo”, je odgovoril, mirno pušec in gledajoč na svoji močni koleno.

“Kakšna škoda? Debeline itak ne more odnesti, drobnjav pa brez haska trohni”, je prigovarjal Vilar.

“Škoda”, je zatrdil Turek ter pljunil s prestola. “Jok!” je pristavil čez hip. “Ako trohni in guije, je to Allahova volja”.

Tedaj je Vilar izvlekel načelnikov list iz žepa, ga razgrnil in se zazrl vanj. “Še nekaj naj ti sporočim. Gospodin načelnik te zove”. Sarajlija je blagovolil dvigniti obrvi. “Tekom jutrišnjega dne se javi v konaku!”

Turku se je razjasnil obraz, zakaj ni mu ugajalo, vladati delavcem s tistega štoru, močrad pa se je potepal po okraju, vohunil in ovek ker nagradili so ga za njegovo vohunstvo. Vzel je čibuk iz ust in odločno odgovoril: “Hogme! bogme!”

Vilar je zganil list ter ga vtaknil v žep, kar se tiče Bobojedca, je moja želja in volja, da poljubno vzame drv, toda samo drobnjav. Pano hočem prositi v Sarajevu, da smejo vsi učeni ljudje, ki bivajo v okrožju Konj-planine, poljubno drobnjav po teh goličavah. Si li čul?”

Atif je dvignil levo ramo ter z glavo odmahnil proti tej rami, kar je pomenilo, da soglašajo. Je bilo mar tej detektivni duši za Konj-planino za večje in za Bobojedca zdaj, ko jo kliče važnejše delo! Iztrkal je čibuk ter si ga zataknil za bičji vrat. Naglo se je skobalil s prestola. Z prezirnostjo je za slovo dvignil roko k fesu. Pa je udaril navzdol kakor sek, kadar ga je Buzba naščuval na ubogega Bošnjaka. Urno in glilki veverica je skakal preko ogromnih bukso, so skleščene ležale, malone vzporedno zataknil za skalne rogje. Dračje se je lomilo in hrup pod njegovim težkim telesom.

Vilar je sedel nekaj časa na razdrapanem hu. Ko je stalo solnce nad Zeloobj-planino, je pil k drvarjem ter jih vprašal, kje je paznik jer. Odgovorili so mu, da biva mnogo v Vozdolu, kadar je Atif Sarajlija v Medvedjem Dolu. Velel je drvarju, naj vzame sekuro ter mu pokazstezo, ki drži na Pilić. Naporno je držal in se za spešnim vodnikom, dokler se nista ustavila mračni steni neposekanega gozda. Tu je že ob konjiču Bobojedac, oborožen s sekuro; sta stala njegova medla, raztrgana otroka, ča in deklica, oba s sekiricami za pasom.

“Zgodil se je čudež, gospodine Franjo”, je rekel Ante, lokavo se smejoč. “Atif je šel mimo mene in ni me odgnal. Ti si sedaj gospodar naš. Oj, da sem to dočkal!” Skrbno se je ozogledno stezalo, ki je držala v goščavo, in pristavil: “Pri nas pravimo: Kadar hočeš govoriti, Turčinu, snemi kapo, pa poglej, če ga njo! No daleč bo že nasilnež, in bedni kar lahko odkrito govori s svojim poštenim darjem”.

Drvar je pomagal Bobojedcu iz vez napolen. Kmalu je bil natovarjen konjič. Ante je navezaval na hrbet tovor drv, vsakemu otroku ovoljeno vejo, naj jo vleče domov. In karavani stopila na stezo: prvi je gnal deček težko oblokljuse, za njim je vlekla deklica svojo vejo, ali sedanjen se je vvrstil Vilar, da je bil blizu bednega goščave, bo pka, ki je zaključil izpredov. Steza se je vila med starodavnim drevjem in skalovjem, kritic z zelenjem. Zaradi goščave ni noben žarek posvetil nanjo. Temna je bila in naporna kor pota v Dantejevih vicah. Od vseh strani sililo nanjo grmovje, ki ga je trebalo odgrniti slabo je bila izhojena, zato je je le s težavo otovorjeni konj. Počasno je rila karavana napred. Ante se je zopet razširil v svoji hvalečnosti pram Vilarju: imenoval ga je svojega največ dobrotnika. “Preverjen sem, da se bo v Bosni koč še dobro živelo”, je govoril z vzhitom. Inženir smatral za pretiranost in hinarala štala šolska “Doslej smo taveli v temi, kakršna je v tej a sedaj nam zasije solnce — bogme! — ker Mrs. Ella ljudi pošilja k nam naš car častiti”. In v matorskem, govoto že mnogokrat ponovljeno, da ne hvalospevu se je povzpelo do trditve, da so Save i konji učeni in psi učeni, čemur se je tihoma muzal predse. Zavzdihnil je, ko je vil, da se je rodil v srečni uri, ker je dočkal dobo. Poprej se je moral klanjati Turkom dusu, “jer s kim je vjekovati, nije vragovot, zdaj spoznavata Turek in Srb, da jima je katolik ravnopraven brat. Sicer gre še vsak pot, “svaka majka svoje grli”, in “svaka svoje tele liže”, pravi blagor pa zasije Bkom, kadar spoznajo, da so si vsi rodni brati, “skladna braća nove dvore grade, a neskladne stare prodajo”.

Vilarju srbohrvaščina še ni tekla popogladko; zato je vneto poslušal vsakega Bošnjaka. Na vsak nam posebnost, ki je imel priklahlas in je bil zelo zgovoren. Vprašal ga je nahajajo prebodi čez Konj-planino, čez Zeloobj-planino na južno, sarajevsko stran v dolinke Krivaje.

“Znaj, gospodine Franjo, po tej stezi greš najaz čez Medvedji Dol, prideš do reke vaje. Tudi nad Pilićem drži podobna stezica. Na Konj-planini v Kladanj. Pa malokomu se takšna pota. Samo hajduki so jih dobro poznali, kadar je prišla spomlad, “Gjurgjev dan, dučki sastanče”. Po teh stezah je uteklo v Turkov, ko je bil vaš general vzel Tuzlo. Ilostni časi so bili za nas bedne katolike! so nam Srbi: Hajdi z nami nad Turka! — so nam Turki: Hajdi z nami nad Srba in skega katolika! Zlo je, kadar se dva psa treneno kost. Tako smo živeli v vednem strahu sablje, evo moje glave!”

—(Nadaljevanje.)—

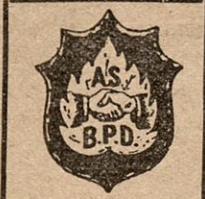
Ljubiti narod je lepo. Ampak “narod” živi ljudje, ne pa kakšen fantom. Socializem doseči, da se bo ljudem na zemlji dobro. To je najstvarnejša ljubezen do naroda.

Ves svet vidi, da je kapitalistična bolna. Simptomi njene bolezni so krize, selnost, spopadi med delom in kapitalom, zločin, samomori; tudi sedanja vojna je taktom. Če vidi zdravnik, da je kakšen organ bolan, se ne zadovolji s tem, da odpravlja me; kajti s tem se ne odpravi bolezen in enega kuriranega simptoma se pojavijo. Tudi družba je organsko bolna in ne okro se prilipi tukaj kakšen obliž in prebode tšen tur. Treba je radikalnega ozdravljenja žabnega organizma. Ta kura se imenuje preobrat.

*) Banka = papirnat goldinar, ki je bil krat v prometu (bankovec).

ADVERTISEMENT

vstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Inkorporirano 24. februarja 1903 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdeley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

FRANK SELAK, Box 27, Frontenac, Kans.
JOHN MIKLAVC, Box 227, Frontenac, Kans.
Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajnika.
Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

AVNE ŠOLE SO POSVETNE.

V Chicagu je bil sprejet odlok, kateri se učiteljem in šolskim službenecem sploh prepoveduje pravašanje otrok po veroizpovedanju. Novo pravilo se glasi: "Javne šole so posvetne. Učitelji, ali drug uslužbenec, proti kateremu se vloži v šolskem svetu, da je otroka, ki mu je očen v javni šoli, med poukom zaposlitvijo v tej šoli, katero usluži v kateri učitelj ali uslužbenec je podvržen pravni čisti šolskega sveta, nagovarjal, naj vstopi v razred za verski učitelj ali ga izpraševal po nekdanji ali sedanjem verskem naznanju, bo pozvan na odgovor, pred šolskim svetom, in če ta odloži, da je kriv, bo odpuščen službe javnih šol v Chicagu." Debat o tem odstavku v odboru za šolska pravila je bila burkasta. Novo pravilo je izdelala s. intendentka šol Ella Flagg Young na predlog Josepha A. Gallagherja, kateremu je 12 učiteljev priznalo, da so izpraševali otroke za njih veroizpovedanje. Zanimljivo je, da so nove določbe katoliški član šolskega sveta, Mrs. Gallagher in Michael J. Coleman, Mrs. Ella Flagg-Young je vprašanje dr. Clemensa odpravila, da ne vprašuje učitelje, ali za njih verske nazore.

ČUDOVITA OPERACIJA.

V New Yorku je izvršil zdravnik dr. Chas Goodman v bolnišnici Beth Israel nenavadno in težavno operacijo. Krošnjar iz kosovskih orehi Israel Ziff se je bil z nožem, ko je rezal orehe, ko ranil, da so bila zabodena v srec. Ko so ga prinesli v bolnišnico, je že takorekoč umrl. Na vsak način so bile rane rane nevarne in pred kratkimi bi bil bil tak ponesrečenec absolutno izgubljen.

Domači zdravnik dr. Alfred Schwartz se je trudil, da je ustavil krvavitve, dokler ni prišel operator. Ta je potem odprl prsi s posebnim aparatom prepeljal, da se ni kri ulila iz pluć, kar je bilo povzročilo neizogibno smrt, potem pa je zašil srec in pluća. Operacija je popolnoma spela.

Tako se na eni strani znanost rudi, da bi ohranila človeško življenje tudi v najtežjih slučajih. Na drugi strani pa mora znanost služiti človeku bestiji, da more z njeno pomočjo uničevati človeško življenje.

KUPČIJA SE OBNAŠA!

Angleški vojni minister Kitchener je naročil pri Bethlehem Steel Works v Pa. vnovič veliko množico litovalnih nabojev. Vsa dosedanja naročila od začetka vojne znajo v tem podjetju sto milijonov dolarjev. Dnevna produkcija je pomnožena za 5000 nabojev. Te strele hvalijo prav posebno. Tako močno so baje, da se je klenla lupina pri eksploziji ne razleti le na kosce, ampak v draban prah, ki uniči v okrožju 100 jardov vse, kar je živega.

Pa da ne napreduje kultura!

PAMETNA BESEDA.

Vojna je silovito razgrela šovinizem; tudi na Nemškem ni izostal ta učinek. Žalostno je bilo opazovati, kako je ta kuga prišla tudi velike duhove, ki so se bili res odlikovali v umetnosti, znanosti, tehniki in kako je rjovel, da so Nemci največji, najimprejnejši, najkulturnejši, pravzaprav edini kulturni narod na svetu.

Vendar pa ni v tem dirindaju vse znorelo. V monakovski reviji "Forum" piše pisatelj Herzog:

"Podlaga naše ljubezni do naroda je v tem, da poznamo vrednosti svojega naroda, da jih spoznavamo za važen del evropskega kulturnega življenja, brez katerega Evropa ne bi bila Evropa. Ob enem pa vemo, da ne bi mogle te naše narodne vrednosti živeti, da ne bi mogle cveteti, če ne bi nanje vzajemno učinkovali vplivi drugih kulturnih narodov. Večina njih odličnih lastnosti ni posledica njih ločitve, temveč njih pristopnosti in bogate univerzalnosti. Tem vrednostim se mora nemški narod zahvaliti za čudoviti razvoj na vseh poljih; odredi se jih bi pomenilo iz užitane ničurnosti se odreči svojih lastnih prednosti. Naj bi nas milostno nebo ohranilo orgij čiščenja samega sebe. Zavedamo se, koliko smo vredni, treba pa ni, da bi to glasno pripovedovali sami sebi in drugima."

ŽE SLEPARITI SE NE SME VEČ.

Zavezniki so preklicali razne kontrakte z ameriški tovarnami, ker so jih pri dodajanju blaga nesramno goljufale. Celotno največje ameriške tovarne ne dajejo blaga po vzorec. Francoska vlada je konstatirala, da je izmed 25 ameriških tovarn ena sama izpolnjevala kontrakt.

Enkrat je bilo 50.000 parov čevljev tako za nič, da so se na nogah razlezli kakor zmoečen papir. 200.000 parov nogavic bi bilo moralo imeti 30 odst. bombazna in 70% volne, pa je bilo ravno narobe.

In zdaj preklicujejo zavezniške vlade kontrakte. To je vendar od sile! Enkrat je vojna in še tedaj ne bi smeli kapitalisti z nedolžno goljufijo multiplicirati svojih profitov?

RAZREDNE TOŽBE

Vešleporota v New Yorku je sklenila proti 23 voditeljem krojaških delavcev obtožbe zaradi umora, napada, upora in izsiljevanja. Vse tožbe so v zvezi s stavkami krojaškega delavstva v zadnjih petih letih. Osem voditeljev je toženih zaradi umora stavko-kaza Hermana Lieberwita dne 31. julija 1910.

VISLICE.

Guverner Hunt v Arizoni je izdal proglas, v katerem kara državno komisijo za pomiloščenje, ker je poslala na vislice pet mož, ki naj bodo 28. maja obeseni, ne da bi mu bila priporočila, naj jim izpremeni smrtno kazen v ječo. No, vi zakon daje pomiloševalni komisiji v tem oziru popolno svobodo.

"ZARJA" ZOPET IZHAJA.

Kljub vsemu so slovenski sodrugi v stari domovini proslavili prvi majnik. Za ta najpomembnejši praznik delavnega, to se pravi koristnega človeštva je v Trstu izšla prva številka nove "Zarje," katero je ob izbruhu vojne v Ljubljani umorila rabeljska ces. kr. policija.

In kljub krvavim časom in krviškemu režimu je "Zarja" izšla lepa. Namreč: V naslovu se ponosno priznava za glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke in v svojih predalcih je resnično socialistična.

Glavo obnovljenega glasila, ki izhaja sedaj pač le kot tehnik v velikem formatu, krasi lepa, pomembna vinjeta: Mladenč krepkih mišic in jasnega čela veže butaro...

Neizrečno nas veseli, da se je našim sodrugom vendar posrečilo zbrati in dvigniti toliko svojo moč, da so zopet izdali svoje glasilo. Težko delo je to v sedanjih časih v Avstriji. Zadnji dogodki v onih krajih ustvarjajo še nove težave. Ni dvoma, da je vojna z Italijo še poostila cenzuro na Primorskem in da so avstrijski birozi še bolj pobesneli. Kljub temu: "Zarja" je socialistična in z nobeno vrstico ne dela koncesije ces. kr. nazorom. Tu tiam je pobeljena — kako bi moglo biti drugače! Članom se pozna, da ne morejo povedati vsega, kar je pisec hotel; ali misli tudi državni pravdnik ni mogel ubiti. In česar oko ne najde v tiskanih vrstah, to dotipa čut med njimi.

Svojim čitateljem je "Zarja" naznanila svoje "vstajenje od mrtvih" s člankom, ki učinkuje kakor baklja v temi in je vreden, da ga čitajo tudi Proletarčevi čitatelji.

Tako se predstavlja "Zarja" delavstvu:

"Pred vami je nova številka "Zarje," pred vami je zastava nove misli, pred vami je mogočost stremeljenje, krepak protest, mladostno navdušenje borcev življenja in ideala.

Ali bo naša misel brezuspešno izražena, ali bo naš glas premagan?

Vemo, da se nahajamo ob križpotju zgodovine, in da je nevarno stopati v tem trenutku v boj. Toda ostati hočemo stranka aktivnosti in dejanja tudi v trenutku, ko je misel od vseh strani zatajena in ko se v pričo sedanega položaja gleda v bodočnost z nezaupanjem in skepsom.

Le enkrat na teden bo zvenela iz skromnih predalov tega bojnega glasila naša preobrazujoča in vzpodbujajoča beseda, le enkrat

na teden nam bo začasno mogoče braniti načela stranke, tolmačiti cilje socializma, pobijati neresnične vesti in pretvarjene pojme, ki jih širi meščansko časopisje. Vse preredko, vemo! Vkljub temu se nam pa zdi, da bi bilo neprimerno in nekoristno ostati brez strankinega glasila do časa, ko nam bodo razmere omogočile zopetno izdajanje dnevnika. Četudi bo list izhajal le enkrat na teden, obveljal bo vseeno ter koristil napredku stranke.

Ob začetku vojne smo bili tudi mi, kakor vse druge stranke, primorani ustaviti vsako delo. Vez med stranko in delavstvom je bila pretrgana v trenutku, ko je bil splošni položaj najnevarnejši in ko je bila medsebojna opora najbolj potrebna. Poleg vsega smo pa še ostali brez glavnega glasila, kar je splošno neskladnost strankinega dela še bolj pospešilo. Splošne izredne razmere so nam trenutno onemogočile nadaljevanje začrtanega dela, niso pa mogle preprečiti naš obstoj, ustavit naš razvoj. Zavedali smo se tudi v najtežavnejših momentih, da smo mi še edina stranka človeštva in da temelji v neomajni zvestobi do principov mednarodne pravičnosti začetek ljudske sreče in miru.

Osem mesecev je preteklo, odkar je izšla zadnja številka "Zarje," in ravno tokom teh osmih mesecev so se odigrali dogodki ogromne zgodovinske važnosti, so se dovršila dejanja, kojih posledice bodo segale daleč preko sedanjih dobe. Razmere so pa hotele, da smo mi ostali ravno v tem času brez svojega osrednjega glasila!

(Zaplenjeno.)

Ostati hočemo zvesti svojim načelom, braniti hočemo principe mednarodnega socializma in stremeljenja mednarodne stranke. V boj stopamo z odkritim čelom in pogumno voljo. Dvigniti hočemo brezobzirno svoj glas v prid ideje. V idejo socializma edino zaupamo in v neprepredljivo zmago naše stranke!

In ker vemo, da je ob pričetku težavnega dela in boja potrebno pojasniti v vsakem oziru svoje stališče, povemo takoj, da smo slejkoprej proti vsakemu izkoriščanju in zapostavljanju, proti vsakemu teptanju ljudskih pravic in daj smo slejkoprej globoko prepričani, da je obstoj in uveljavljenje Internacionalne poglaviti temelj našemu delu. Iz-

hajajoč s tega stališča sodimo, da bi se dalo o nekaterih izjavah nemške in francoske socialno demokratične stranke marsikaj izpregovoriti, in da so bili nekateri izrazi glasila nemške socialne demokratične v Avstriji "Arbeiter Zeitung" zelo neprimerni.

Z neumorno silo zopet na delo! To je danes naše geslo. Z novim listom hočemo bistriti in razširiti pojme socializma, utrditi temelj mednarodnosti in potrebo narodne avtonomije, tolmačiti program in cilje stranke in nepobitne vzroke razrednega boja. Pojasniti hočemo razloge kapitalističnega propadanja, porajanje novih družabnih oblik, kazati hočemo korak za korakom na razvoju delavske politične in gospodarske moči. Izobraziti in povzdigniti ljudsko maso, ustvariti novo krepkejšo ljudsko duševnost, to je glavni smoter našega lista!

Ali bomo svoj namen dosegli? Upamo močno, da ne bomo zaman delali. Ob zori 1. maja stopamo z novim listom na dan. Krepke proletarske roke naj dvignejo ob luči tega dneva ponosno v prosti zrak novo bojno zastavo ideala!

Nad ruševinami starih sistemov hočemo zidati novo stavbo bodočnosti!

V neugodnem trenutku stopamo med sodruge, v trenutku silne teme in silnih viharjev. Ali luč dneva se že vsenaokoli kaže; zlati obročki nove zarje že svete na horizontu...

Vam, slovenski proletarci, izročamo danes svoj list, vam zaupamo ta prapor naše misli. Branite in podpirajte ga! V boj stopamo danes tudi mi, v boj za naš cilj!

Naj znači delo, ki ga pričena-amo ob zori tega zgodovinskega 1. maja, prerjenje našega strankinega življenja, uresničenje naše nepremagljive mlade in jake volje in moči!

Strnimo vrste in naprej!" Naš glas ne doseže sedaj sodrugov v stari domovini. Tiranski hlapeci imajo sredstva, da preprečijo prihod svobodne besede v deželo pomendrane prostosti. Ali v duhu pozdravljamo sobojevnika, ki potrjuje našo neomajno vero v bodočo zmago resnice, danes še pokopavane pod lažjo in zločinom.

Zarja je za gorami! A zarje ni bilo nikdar brez sonca. Vsa zagrinjala in vsi umetni mrakovni ne preprečijo luči, kadar izide sonce. In kljub vsemu: Izšlo bo!

Pozdravljena Zarja!

Stranka

Pittsburgh, Pa.

Jugosl. Soc. Zveze klub št. 131 se tem potom obrača do sodrugov in somišljenikov, ki imajo kakšne podučne knjige, naj bi jih darovali čitalnici omenjega kluba. Klub je sklenil začeti v kratkem s poslovanjem čitalnice, katere bo na razpolago vsem, ki se zanimajo za čtivo. Ker pa ima do danes še malo knjig in tudi finančno ne stoji najbolje, se je odločilo pridobiti nekaj knjig od prijaznih sodrugov in somišljenikov, ki imajo kakšne prebrane knjige.

V ta namen podarjene knjige naj se blagovolijo poslati oz. vročiti knjižničarju Antonu Cankarju, 5412 Carnegie St., Pittsburgh, Pennsylvania.

Sodrugi kluba št. 131 se ob enem opozarjajo na aktivnost v stranki in točno udeleževanje rednih sej, katere se vrše dop. vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu, v K. S. Domu na 57. in Butler cesti.

Na zadnji seji se je odprla živahna debata o ženski volilni pravici. Prihodnja točka razpravljanja bo: Kapital in kapitalizem. Tajnik.

VABILO

Na gozdno veselico (picnic) katerega priredi Slov. soc. klub št. 137 J. S. Z. v Kenosha, Wis. Picnic se vrši v nedeljo trinajstega junija (June 13) v "Hastings Bush". Ker je to prvi izlet v letošnji sezoni, zato upamo, da se ga bodo Jugoslovani iz Kenoshe in okolice vsestransko udeležili. Čisti dobiček je namenjen za knjižnico našega soc. kluba. Prijatelji narave vsi na plan dne 13. junija. Pristi čemenevec in dober prigrizek bode na razpolago. Vstopnina 50c za osebo. Za dobro postrežbo bode v polni meri skrbel za to izvoljeni

veselični odbor.

Chicago, Ill.

Ker je letos 500 let, odkar je bil v Konstanci "ad maiorem dei gloriam" sežgan Jan Hus, ker mu je bila vest in prepričanje več kakor ukaz katoliške cerkve, ki je od njega zahtevala, da naj preklič svoje nauke, je sklenil Jugosl. soc. klub št. 1., da priredi **Husovo spominsko slavnost**, in sicer v jeseni, zlasti z ozirom na to, da je v letnih mesecih daljše vztrajanje v zaprti dvorani za udeležence mučno. Sodrugi in somišljenike opozarja klub že sedaj na to slavnost, za katero bo poskrbljeno, da se v vsakem oziru dostojno izvrši. Vse podrobnosti glede na čas, prostor in program bodo pravočasno objavljene.

Jan Hus je živel petsto let pred nami, v drugih razmerah kakor mi, zato tudi njegove ideje niso mogle biti naše ideje. Toda Hus je bil sijajen zgled značajnosti in njegova mučeniška smrt je zapisala njegovo ime s plametečimi črkami med največja v zgodovini. Zato je dostojno, da si tudi mi ohranimo spomin, kateremu velja nameravana proslava.

ROJAKOM DELAVCEM!

Pueblo, Colo.

Slovenski socialistični klub št. 132 J.S.Z. je sklenil na svoji redni seji dne 2. maja t. l., da odpre šolo za rojake, ki se žele poučiti o potrebnih podatkih za pridobitev državlanskega papirja. Zato je klub zaključil, da se pozovejo vsi tisti, ki bi se radi o stvari poučili, da se udeležijo bodočih klubov seje dne 6. junija ob 10. dopoldan. Začetek seje za člane ob 9. v Rojčevi dvorani na Besemerju. Tovariši delavci, kateri šenimate državlanskega papirja in ga želite pridobiti, udeležite se te seje v obilnem številu, da nam bo tem lože aranžirati, katere dneve da naj se pouk vrši. Vstop na sejo prost vsakemu.

Chas. Pogorelec, tajnik.

LISTU V PODPORO.

Jugoslovanski soc. klub v San Francisco, Col. 25c. Čep pri Ribicu 5c. Charles Kramer, Sublet, Wyo. 45c. Skupaj 75c. Zadnji izkaz \$294.48. Vsega do danes \$295.23.

Dva Lincolna.

Brez malega vsako dete v Zedinjenih državah ve, da je živel Abraham Lincoln in da je s civilno vojno osvobodil črnokežne sužnje. Malo pa je bilo doslej znano ameriški javnosti, da živi še danes v Washingtonu Robert Todd Lincoln, polnokrvni sin slavnega Lincolna, kateri pa je zaslužil precejšnjo armado črncev.

Lincolnov sin, sedaj starec okrog sedemdesetih let, je predsednik ravnatelj pri Pullman Co., katerega poseduje in operira spalne vagonne na železnicah. Ta družba vposluje izključno črnce, ki opravljajo službo porterjev na spalnih vagonih. Zvezna industrijska komisija je pred kratkim zaslišala več glav te družbe, ki so

bili prisiljeni povedati, da dobivajo črnokežni porterji samo \$27.50 mesečne plače s hrano vred. Poleg tega jim je družba milostno dovolila, da smejo beračiti pri potnikih za napitnino (tip). Kateri ima srečo, da kaj naberači, ima večjo plačo, kdor pa ne dobi nič, ostane pa pri sedemindvajsetih dolarjih.

Pred nekaj dnevi je pa zvezna komisija zaslišala samega Roberta T. Lincolna, sina slavnega predsednika, in ta je povedal, da niso črnci čisto nič ponižani, če beračijo za napitnino in če čistijo obleke in čevlje potnikom z namenom, da dobe ekstra kak cent. Dalje je Lincoln povedal, da je Pullman Co. od leta 1900 vzela na dividendah \$159,116,775; pre-

moženja je pa naredila za \$133,917,261. Ko je Garretson, član komisije, vprašal Lincolna, da li ne izgleda tako kakor da bi Pullman Co. posedovala črnokežne porterje, kakor so sužnjedržici posedovali črnce pred civilno vojno, je odgovoril: "Ne vem." Končno je Lincoln priznal, da bi morala družba povišati plačo porterjem, ako jim prepove nadlegovati potnike za napitnino.

Tukaj imamo torej dva Lincolna.

Oče Lincoln je vodil vojno za osvoboditev črnokežnih robov — sin Lincoln pa spravlja masne dividende, ki jih omogočajo črnci, ki malo manj kakor robujejo v Pullmanovih vagonih; oče Lincoln se je proslavil kot osvoboditelj črncev iz telesne sužnosti — sin Lincoln se je pa proslavil kot protektor mezdne sužnosti.

Abraham Lincoln je nekoč dejal v svojem govoru pred štrajkarji v Massachusettsu: "Ako bi bil Bog hotel, da bo ena skupina ljudi (delavci) samo delala in nič jedla, bi jim bil dal samo roke in nobenih ust, in če bi hotel, da bo druga skupina ljudi (kapitalisti) samo jedla in nič delala, bi jim bil dal samo usta in nobenih rok. Hvalabogu, da živimo v deželi kjer imajo delavci pravico štrajkat."

Njegov sin Robert pa zametava nesmrtno besede svojega očeta in živi prijetno življenje na račun mezdnih sužnjev. Sin Lincoln ni sin svojega očeta.

Sodrugi in somišljeniki v Chicagu!

Dne 20. junija t. l. je v Riverview parku

v Chicagu, običajni, že več let z najlepšim uspehom prirejevani

socialistični piknik.

Stranka dela zanj velike priprave in vse kaže, da bo priredba velikanska. Vse sodrugi in somišljeniki opozarjamo, naj se za ta dan ne angažirajo drugam. Kdor želi vstopnice, se lahko obrne do tajništva Jugosl. soc. kluba št. 1 ali pa do Proletarčevega upravnništva.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LUDU.

IZHAJA VS. KI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavka tiskovna družba
v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2,00 za celo
leto, \$1,00 za pol leta. Za Evropo
\$2,50 za celo leto, \$1,25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
lista in drugih nerednosti, je pošiljati
predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Visokopolitične fantazije.

Ne le Avstrija, temveč tudi Nemčija izgine z bodočega evropskega zemljevida. To je že čisto gotova reč. Kdorkoli se zanima za to, je lahko v sredo čital to zagotovilo v ameriških časopisih v telegramu iz Washingtona. Nekdo se je pripeljal iz Evrope in ta skrivnostni nekdo je videl pogodbo, katero je po pristopu Italije sklenila nova četverozveza. Če je dotični "nekdo" sam sodeloval pri sestavi pogodbe, ali je jasnovidec, ali pa ima magično sposobnost, da lahko smukne skoz ključavnico v diplomatski kabinet, v katerem se obravnavajo najtajnejše zadeve, ne vemo. Telegram iz Washingtona ne pripoveduje tega. Ali prepis pogodbe je prinesel interesantno neznanec s seboj in vsa Amerika ve danes do pike natančno, kar ve v prizadeti Evropi le en car, dva kralja, en predsednik in pol tuceta diplomatov.

Zavezniki imajo torej sledeče načrte:

1. Vojna mora trajati tako dolgo, da bosta Nemčija in Avstrija prisiljeni sprejeti predložene jima pogoje, in vsaka izmed štirih vesil se zavezuje nadaljevati vojno, dokler ne soglaš večina ostalih zaveznikov držav z zaključitvijo.

2. Ne sprejme se nobeno posredovanje Holandije, Amerike ali kakšne druge nevtralne države, temveč štiri zavezniške vesile bodo skupno diktirale pogoje miru.

3. V Evropi bodo ustanovljene tri vrste držav:

Razred A bo obsegal Veliko Britanijo, Rusijo, Francijo in Italijo.

Razred B bo štel Belgijo, Holandijo, Srbijo, Španijo, Portugalsko, Dansko, Švedsko, Norveško, Švico, Rumunijo, Grško in Bolgarsko.

Razred C bo obsegal Češko, Poljsko, Bavarsko, Hrvaško, Ogrsko in ostale manjše države, v katere bosta Nemčija in Avstrija razdeljeni po narodnostih.

4. Države prvega razreda bodo jamčile za mir v Evropi.

Države drugega razreda bodo samostojne, ali spore med njimi bodo reševale države prvega razreda.

Države tretjega razreda bodo neodvisne, ne bodo pa imele nobenih armad, izvzemši policijo za vzdrževanje reda in ne bodo mogle sklepati mednarodnih pogodb, izvzemši trgovinske in poštne.

Tffff! — Oddehnimo se!

Tako prihajajo torej največje skrivnosti na dan in tako bo tajna diplomacija na najenostavnejši način odpravljena. Ker pa je tudi čez ocean hrbojavna zveza, bi radi videli, kako se raztezajo obrabi francosko-angleško-rusko-italijanskih vladarjev in ministrov, ki jih mora ta washingtonska vest še nekoliko bolj presenetiti kakor nevtralne Američane.

Če ne bi bilo vse skupaj prenemumno, bi morali misliti, da je kajzer najel kakšnega premetenega hungarjara in ga poslal v Ameriko, da razširi odtod take gorostasne bajke; morda bi se na ta način razburilo nekoliko nevtralnih držav po stari Evropi in na-

hujskalo proti zaveznikom, tako da bi bil pristop Italije paraliziran. Ali še ta misel je prebedasta.

Ker se obnasa bluff v Ameriki bolje kakor kjersibodi na svetu, smo prepričani, da so v sredo cele trume verjele v resničnost telegrafiranih zaveznikov načrtov. Kdor pa napne svoje možgane pri čitanju političnih vesti vsaj tolikor pri Comie Page, je moral takoj spoznati blaznost, ki preveva ves brzovav.

Gotovo so diplomatje sposobni piramidalnih neumnosti. Ampak neke meje ima vendar tudi to. Objavljena pogodba je pa brezmejno absurdna.

Zavezniki radi govore, da hočejo podjarmljenim narodom prinese svobodo in omogočiti samostojen razvoj. Bilo bi prav lepo, če bi res imeli tak namen, ali mi smo že dostikrat razložili, zakaj ne verujemo vanj. Toda recimo, da bi bil v njihovih kabinetih res tak idealizem doma; kakšna nezmiselnost bi bila v tem; da se podeli taka možnost narodom, ki je doslej niso imeli, pa da se obenem vzame narodu, ki jo ima?

Zavezniki bi razdelili Nemčijo. Saj ne verjamemo, da so v Parizu, Londonu, Petrogradu ali Rimu res tako neumni. Toda komu se sanja, da se to kar tako izvrši, kakor se parcelira deset akrov farne? Da bi se kaj takega vsaj na zemljevidu omogočilo, bi morala biti Nemčija ne le premagana, temveč popolnoma izžepana in pomandrana.

Dopustimo pa še, da se to zgodi in da mora Nemčija kratkoma pretrpeti vse, kar store z njo. Tedaj bi lahko odbili od nje tistih par koščkov, ki so obljubljeni drugim narodom, njo samo pa bi razdelili v posamezne dežele, iz katerih je sestavljena. Vendar pa ne bi mogli uničiti nemškega naroda. Saj še Slovencev, Hrvatov, Slovakov ni bilo mogoče uničiti, pa niso bili le razkosani, temveč posamezni kosi niso imeli svoje uprave, katere pa vendar Prusiji, Saksoniji, Bavarski i. t. d. ne bi mogli vzeti.

Kaj bi bil to res mir v Evropi? Seveda modrijan, ki si je izmislil to pogodbo, pripoveduje, da bodo le Angleži, Francozi, Rusi in Italijani smeli imeti in vzdrževati svoje armade; male države, med katere bodo uvrščene tudi nemške dežele, bodo smele imeti le policijo. To se pravi, da bi štiri vesile tiranizirale vso Evropo.

Ali tako skupno tiranstvo je vedno povod sporov, ki bi prejalislej povzročili krvav obračun. Vsi, ki čutijo, da se jim je zgodila krivica, bi pa špekulirali na take konflikte in kadar bi prišlo do odločevanja, bi jih šla zopet ena ali druga stran osvobajati, kakor nosijo zdaj nam svobodo.

Ko so bili Srbi, Bolgari in Rumuni podložni Turčiji, tudi niso imeli svojih armad. A ko je prišel čas, so vendar krtačili turško vojsko, da je bilo kaj. Velika Britanija nima armade, pa se sedaj vendar tepe. Zedinjene države je niso imele, pa so stresle angleško gospodstvo.

Ponižanje naroda, kakršen je nemški, bi bila enaka blaznost, kakor če bi zmagala Nemčija, pa bi vsilila Rusom ali Francozem mir, ki bi bil po njihovem čutu sramoten zanje. Razlika je med vladno in narodno, med državo in narodom. Tak mir ne bi bil nič drugega, kakor večna grožnja in večna nevarnost. Namesto rešitve narodnega vprašanja bi bili narodni boji še bolj, kakor doslej potisnjeni v ospredje in namesto socialnega napredka bi vladal v Evropi prebarvan šovinizem.

Le popolnoma konfuзни možgani so mogli izmisliti kolobocijo, ki se prodaja lahkovernim Američanom za "pogoje zaveznikov". Komur je kaj za resnico, pa zopet lahko vidi, kako previdno in skeptično je treba čitati časniške vesti.

Avstrija je zapravljala milijone za albansko propagando, gradila Albancem šole, jim dajala puške, jim dala sestavit slovnico, jim to mobilizacijo svoje armade in z evropsko mornariško demonstracijo izsilila Skader od Črnogorcev, jim posadila še kneza na tron — zakaj? Zato, da je leta 1915. lahko rekla Italiji: Delaj z Albanijo, kar hočeš!

Slovenec sem, tako m' je mati dajala — pa ne zato, da bom to tulil nočevdan kakor pijanec iz Pichlerjeve kleti.

POGLAVJE O NARODNOSTI.

Ples.

Med ljudskimi šegami je nedvomno zelo zanimiv ples, že zaradi tega, ker spada med najstarejše človeške običaje. Nekaj plesu podobnega najdemo tudi pri nekaterih živalih, n. pr. pri pticah.

Po novejših narodopisnih preiskavah je skoraj gotovo, da ima tudi ples svoje prve vire v surovi religioznosti primitivnih ljudi in da je služil čarovniškim namenom. V neštevilnih slučajih ima še dandanes ta značaj. Skoraj vsi divjaki poznajo ples in skoraj pri vseh je v zvezi z duhovi in s čari.

Ali tudi pri plemenih, ki se ne dajo nikakor šteti med divjake in v verah, ki spadajo med moderne, ima ples še religiozne pomen. Islam je mlajši od krščanstva; monoteističen je; svoje nauke in nazore je v veliki meri črpal iz židovstva in krščanstva; treba ga je torej vsekakor prištevati modernim veram. Med mohamedanskimi derviši so plesarji posebno znameniti in postanejo pravi virtuozji svoje umetnosti, četudi ne daje okusu zapadne civilizacije baš estetičnega užitka. Pa tudi "klanjanje" Alahovih pravovernikov v džamiji je nekaj plesu zelo sorodnega.

Plesi indijskih bajader so religiozni in po vsem orientu se lahko najde mnogo enakih primerov.

Ko je sektaštvo v krščanstvu najbolj cvetelo in je bila religiozna blaznost epidemična, je tudi med kristjani ples pomenil versko ceremonijo. Orgije Adamitov so bile splojne z ekstatičnimi plesi; tudi na Kranjskem so "skakači" plesali po cerkvah. V Ameriki so pa "sveti skakači" sekta naših dni.

V Avstraliji živi za prirodoslovce zelo zanimiva, na prvi stopnji razvoja sesavecev zaostala žival, ki ima po zooloških vtirovih vedno dosti obiskovalcev: Kenguru. Tudi prvotni avstralski prebivalci jo imajo radi, za hrano namreč. Kadar se pripravljajo za lov, pa plesajo kengurujski ples, oponašajoči skoke te čudne živali. Prepričani so, da jo s tem začarajo in jim na lovu ne bo mogla uiti.

Indijanci mandanskega plemena v severni Ameriki "panajo" na ta način bivoile. Odkar je ta žival skoraj iztrebljena in živi pod zaščito vlade, da ne bi popolnoma izumrla, nimajo niti Indijanci prave prilike za ta lov. Prepričani so, da jo s tem začarajo in jim na lovu ne bo mogla uiti.

Če preti dolgotrajna suša, da uniči letino, skušajo Indijanci Omaha rešiti koruzno polje z deževnim plesom. Sestavljen je iz zelo ceremonioznih kretanj. Pri tem vzamejo plesalec vode v usta in v gotovem trenutku jo brizgnejo v zrak, kar znajo s tako izurjenostjo, da se razkropi v drobne kapljice. Indijanci Moki pa kade v ta namen in puhačo čim gostejše "oblake" v zrak.

Rockefeller je vedel.

Pred kratkim je bil mlajši Rockefeller zopet pred zvezno industrijsko komisijo. Bili so za najbogatejšega dediča v Ameriki neprijetni dnevi. Predsednik komisije Frank P. Walsh se ni prav nič oziral na njegov družabni položaj in na kupe njegovega denarja, temveč ga je zaslišaval kakor čisto navadnega smrtnika. Nekaterim članom komisije to ni bilo všeč. Toda Walsh ni bil žalosten zaradi tega. Kakor je videti, hoče ta predsednik resno opravljati svoj posel, dokler je na svojem mestu, brez obzira na posledice. Tuintam namreč mislijo, da so Walshevi dnevi šteti.

To je mogoče. Prikupil se ni kapitalistom, in to postane v Ameriki kakor po vsem kapitalističnem svetu lahko neprijetno. Dokler je množica še tako potrpežljiva in tako brezbrizna za svoje lastne interese, vlada denar, in tisti, ki ga imajo, ne bodo prezrli, da se maščujejo tudi nad Walshem. Zdi se, da je mož privravljen na to. Stojim delom si je na vsak način pridobil zasluge, in zvezna industrijska komisija je pod njegovim vodstvom resnično postala nekaj drugega kakor so

Indijanci, zamorci raznovrstnih rodov, polineški in melaneški črnci imajo bojne ples. Pred bojem plešejo, da si zagotove zmago. Po boju jo slave in se s plesom zahvaljujejo duhomom.

Že na tej primitivni stopnji se je ples zelo razvil in dobil najraznovrstnejše oblike. Pozneje je postal erotičen, kar se je tupatam stopnjevalo do divjih izgrediv. Pa tudi drama mora iskati svoje prve začetke v plesu.

Dandanašnji se ne more trditi, da ni plesa, četudi so se zadnja leta v fini družbi pritoževali, da so mladi gospodje blazirani in se nočejo sukati z damami; po dvorani postajajo merijo družbo, zaplešejo enkrat ali dvakrat naokrog, kolikor jim ravno velevala dolžnost, potem pa zehajo in delajo dolgočasne obraze.

Da ustvarja kapitalizem tudi blaziranost med gospodi dediči in onimi, ki jih posnemajo, je že res. Ali splošno stvar vendar ni tako tragična, kakor so jo slikali. Pleše se po elegantnih dvorinah in po navadnih gostilnah, na dvoru in v dvoriščih, v operi in v varietejih, pred cerkvijo in na sejmishu.

In ples se prišteva narodnim šegam...

Če gremo med plemena, ki so zaostala na primitivnih stopnjah kulture, res lahko opazimo, da se ločijo tudi po svojih plesih. V Afriki se nam bo to pravilo potrdilo. V takozvanem civiliziranem svetu bo to že bolj težavno.

V Ameriki so znani groteskni plesi črncev. Zamorci sami se producirajo z njimi, drugi javni plesalci si pa namažejo obraze črno in ustnice rdeče, pa oponašajo negre po vaudevillih in podobnih zavodih. Ali da so to narodni plesi zamorcev, bo težko reči. Te bi morali iskati v Afriki, pri Hotentotih, Senegalcih, Ašantih, Herih i. t. d. Kar plešejo ameriški zamorci, ki so večinoma vsaj sami med sabo pomešani, je že umetno in civilizirano.

Po nekaterih alpskih deželah, zlasti po Tirolskem in Bavarskem se pleše takozvani Schuhplattler. Četudi je razlika velika, vendar nekoliko spominja na originalno cepkanje ameriških zamorcev; za zadnje je pač treba velike več gibčnosti in okretnosti v nogah.

Je li Schuhplattler naroden ples? Izraz "naroden" bi se moral rabiti zelo površno, da bi se moglo pritrditi. Ljudje, ki ga plešejo, so po narodnosti Nemci; toda večina Nemcev ga ne pleše in ne zna. Omejen je le na nekatere kraje, če pa bi ga hotel plesati Prus ali Hanoveranec, bi prišel v nevarnost, da si zlomi nogo.

Prav tako je tudi "Landler" geografsko omejen. Tudi to je alpski ples, a zelo različen od Schuhplattlerja. In v mnogih krajih, kjer so Slovenci in Nemci mešano naseljeni, plešejo landler oboji. Prvi je med Slovenci neznan, ali nekaj šuplaterskega je

vendar v tem, če kranjski fantje v navdušenju zaukajo, zavriskajo in tako zateptajo, da zaplešejo tudi steklenice in čaše po mizah.

"Naroden" ples je kolo. Hrvatje ga plešejo in Srbi. Tudi v njem so krajevne razlike; Piročanae je drugačen kakor ličko kolo i. t. d. Ali nekaj skupnega imajo vendar vsi in sicer tako skupno, da tuje niti ne opazi takoj razlik. Kolo je tako narodno, da se nekaj časa hrvaške narodne drame niso smele pisati, ne da bi bilo v njih kolo. V Freudreichovih "Graničarjih" ob začetku hrvaške novejšje drame se je plesalo kolo; v Albinijevi operi "Barun Trenk", ki je prišla šele zadnja leta na oder, se pleše kolo. Če ni bilo v igri prav nič narodnega, se je klasificirala za narodno, da je bilo le kolo v njej.

Ker je kolo narodno, je moralo priti tudi v hrvaško narodno dvorano. Na najfinejših hrvaških plesih se poleg valčka, polke, četvorke, mazurke in kotiljona pleše tudi kolo. Celu presvijetla banica gospodja grofica Khuen Hedervaryjeva ga je plesala; in banica Tomašičeva ga je plesala, ko je bila še navadna gđica Pavla Gaj in je poskušala svojo srečo kot operna pevka, pa ga menda tudi kot ekseklenca ni pozabila.

Toda... tam se pleše "salonsko kolo." In — brate — to je nekaj drugega. To je umetno figurirano, lepo uglajeno, preračunano, tako da se lahko pleše v fraku, v dekoltirani robi in z lakastimi čevlji. Salonsko kolo je brate elegantnega francoskega Lancier, četvorke in česke Besede, ter gleda s prezirom na ono kolo, ki ga plešejo momci in snaše na prostetnju.

Pod električnimi žarnicami med mramornimi stebri in dekorativnim zelenjem, ob dišavi parfunov in venečih rož se zapleše kolo — hvalabogu "salonsko" — tako kakor se vrine v francosko ali nemško govornico tupatam hrvaška beseda: Ja, magnifice, es ist heute wunderbar, dakako!... Sicer pa pleše gospoda v Zagrebu in Osijeku, v Sarajevu in Belgradu to, kar pleše gospoda na Dunaju in v Budimpešti, v Parizu in Petrogradu.

In kdo bi ji zameril?

Če imajo delavci ples, tudi ne morejo plesati od večera do jutra v Varaždinu samo kolo, v Szegedinu pa sam čardaš. Tudi oni plešejo tako kakor plešejo delavci po raznih deželah.

Ples se internacionalizira.

Veliko zanimivega se lahko najde na tem polju — mimo grede: Kolo imenovati narodno jugoslovansko je tudi zato napačno, ker ga plešejo le z nekaterimi modifikacijami tudi Rumuni in Grki. Vse, kar opazimo, pa vodi do zaključka: Pri primitivnih plemenih se ples diferencira, razlikuje, četudi ne skokoma, temveč po neznatnih prehodih; pri civiliziranih narodih se zopet spaja in dobiva mednarodni značaj.

(Dalje prihodnjič.)

če označujejo ta pisma njegovo postopanje. Skliceval se je na to, da jih ni on pisal.

Walsh se je nato pobavil z lowskim masakrom; opisal je to sto tragedijo z močnimi besedami in pokazal Rockefellerju, da dečka, prevrtnega s kroglastim vprašal ga je, če se ne čuti krivega tega umora.

Rockefeller je odgovoril: "Če til bi večjo odgovornost, če ne bila storila kompanija vsega naravstvo življenja in imetja."

Splah je izkušal Rockefeller, kadar ga je Walsh spravljal v zaprt, uiti s pomočjo grobih besed ali pa s tem, da se je delal nevednega; odgovori, katere je dolžan, so pa fudi bili odgovori.

Tista komedija, katero je Rockefeller glumil pri prvem slišanju, hoteč se prikazati v komisiji v luči nedolžnega troka, je razpršena. Če priznava ali taji, če govori ali molči, je gnano, da se je vse v Colorado vršilo v soglasju z njim, z njegovim znanjem in z njegovim brenjem. Oblasti so služile kapitalistom, in Rockefeller je to del. Colorado Fuel and Iron Co. je lovila Ammons, dokler ga vjela; Rockefeller je bil o tem večšen; če ni dokazano, da je tako ukazal, je dokazano, da to odobral.

Rockefeller je odgovoril: "Če teptanje zakonov, za zlorabo pomoči. Taki diš, za prelinanje krvi, za strahote, ki so se godile v Colorado. Da je to sedaj pribito, Walshova zasluga. Kar je Rockefeller, ko je bil prvi zaslišan, prisego izjavljaj, je bilo zlagano."

Kapitalistično časopisje se je pada bavi s to zadevo. In ni bolj naravno, kakor da se peče jeze. Ko je bila industrijska misija ustanovljena, jo je bilo stično pozdravljalo; sedaj zveva, da se enkrat za vselej odvi. Takrat je upalo, da bo komisija, kakor je v Ameriki vadno; zdelo se bo, da se je globoka, temeljita in stroga skava, ampak tako spretno ne pride nič na dan. Slučajno ma komisija za predsednika pžja, ki moče biti marioneta, pa kriva resnice, ki jih kapitalistična družba sicer dela, ki jih na priznati.

Vekekapijalisti že groze. S dan; saj mora po njihovem čanu predsednik Zedinjenih žav tako plesati, kakor oni gajo, kaj šele predsednik komisije!

In vendar se je ta komisija predsednik drznil upreti. Gnska strela! Dol s takim prednikom! Proč s tako komisijo, ki je soci

Walsh je storil svojo dolžnost po vesti. Ali Walsh je posrednik. Če bi delavsko ljudstvo čigar kožo gre, enako pogumno storilo svojo dolžnost, bi bilo kapitalistično bevskanje v terorizmu Rockefeller in njegovih dolarskih tovarišev bi lu odklenkalo.

GOMPERSOVE IZKUŠNJE

Samuel Gompers je izstopil Ameriške zveze za delavsko podajstvo, ker je nastopila da se v državi New York od delavski department in zdrav kompenzacijsko in industrijsko komisijo. Pravi, da ga je rak zveze prepričal, da se cilji ne vjemajo s cilji delavev.

Tajniku zveze je poslal pers pismo, v katerem pravi: "Kot oficilen zastopnik ste prevzeli odgovornost za to, da boste prevzeli Spring-Bill in vili, da je ta ukrep poizkus. Željam in sodbi meznih delav je zveza storila znanstven izkus, ki se tiče blaginje prizadetih ljudi. Meznih delav Zedinjenih držav odrekajo vsm, tudi vsaki zvezi pravi despotizma, pa naj bo polit industrialen ali pa intelektualen."

Samuel Gompers se počasi uči. Da se more pravi lavsko zakonodajstvo pričati le od delavske politične ne pa od dobre delavski sprotnikov, bi se bil tudi izkušnje že davno lahko Ali najbrže mu niti to raznje ne bo odprlo oči.

Italijani in Avstriji so komaj par neznatnih prask ja v svojih oficielnih telegrami že govori, da je njena armastojna "hrabrosti starih Rnov."

Tekom zaslišavanja je Walsh prečital pismo L. M. Bowersa z

Rockefeller ni hotel povedati,

Socializem je materijalističen.

skesano priznanje, da nam je krušno vprašanje prvo. --- Ali mogotcem te "solzne doline" di ni nič manj važno, le da zahtevajo nekoliko finejši kruh, poleg pa še delikatne pečenke in hitnega vina in še nekoliko drugih dobrot. --- Vse suženjstvo izvira iz nerešenega krušnega rašanja. --- Da se ožive ideali, se mora duh osvoboditi morečih materijalnih skrbi. --- Nemara se zdrami tedaj tudi v naših materijalističnih dušah kaj idealizma.

KRUH, KRUH IN KRUH!

tesnično — socializem je strašni materijalistična reč. Večni re-socialistične pesmi se gla, kruha, kruha, kruha. Tako ostane nič za ideale. Treba je, ima človek v sebi tudi čuv, in misel za kaj višjega; so- zjem s svojim materijalizmom ubija ves idealizem.

Ali ni mogoče, da bi se o- ti tega očitka. Socializem je šno vprašanje. Danes se pre- za plače, za cene, za delov- as, ki je tudi v zvezi z zaslu- ; zavarovanje za bolezen, za gode, za starost zahteva — ji zopet kruh. Proti vojaškim tikom se bojuje, da ostane ar za druge potrebe; kaj je drugega kakor kruh? In jutri pojutršnjem bi rad preuredil loveško družbo... kako? Na erijalistični podlagi! Social- olucija — zaradi kruha! i pomoči. Tako je. Nikamor i prišli, če bi tajili. Takoj bi vjeli — oni z bistrimi gla- luga. Kar-

je odgo- onov, za o so godi- o sedaj- luga. Kar- jali, je bi- eno časpi- so zader- o kakor da- oila indus- vljena, jo- vjaljo, se- rat za vse- upalo, da- o je v An- o se bo, d- oljita in st- ki tako sp- na dan. S- za predse- i marietne- ki jih kapi- dela, ki jih- i ti že gro- njihove- dnik Zedi- i predse- se je ta- m je priha- rnil upre- ol s takim- to tako kom- toril svojo- Walsh je- slovske lju- re, enako- olžnost, bi- besvanje- Rockefeller- h tovariš-

PRVO VPRAŠANJE.

socializem je materijalisti- Prvo njegovo vprašanje ja- in, in dokler to ni rešeno, ost- vsako drugo vprašanje zadej- mi smo nepoboljšljivi; ne ga- nas grozeče vprašanje, kaj bo mile proužne, da bodimo naj- ali narodni, pa bomo lahko re- ali socialno vprašanje, kadar narodno rešeno.

Treba bi bilo, da si posujemo s pepelom, pademo na ko- ali in si potrkamo na prsi, da- votlo zadonelo. Ali tako smo peli v svojem cinizmu, da- peli ne prihaja kes in pokora ni- rnil upre- ol s takim- to tako kom- toril svojo- Walsh je- slovske lju- re, enako- olžnost, bi- besvanje- Rockefeller- h tovariš-

Baselo slišimo: Narodnost! Pa odgovarjamo impertinent- e Dobro; tudi narodnost. Am- kaj najprej kruha! Glas doni: Verstvo in filozo- a! Časno in večno življenje! Brez razburjenosti se odzove- o: Zanimiva vprašanja! Ali- nejši je kruh!

Od nekod odmeva: Kultura! Kultura! Kultura! In čuj — zopet odvrčamo drz- o: Da, kultura, ali za kruhom. Najprej kruh, potem pa kultura.

STARA PESEM.

Prav sedaj je klic, nauk in pelov toliko, da bi si človek iz pa- rja, ki je zanje potreben, lahko gradil hišo, ne pa le fabričari o- je. In sicer je sedaj narodno pranje važnejše od krušnega. daj naj postanemo vsi narodnja- i. In ko bo "rešeno" narodno pranje, postanejo oni vsi soci- liti. Tudi tisti, ki niso imeli še- kdar druge brige razun te, kako- čim hitreje in čim debeleje o- gati. Tudi tisti, ki skebajo — je bolj iz ljubezni do skebanja- kor iz potrebe. Vsi postanejo ialisti — potem.

Učenci po ameriških narod- jških listih si domišljajo, da- am pripovedujejo kaj novega. A- vse te bedarije smo slišali že- lno, in prav nič takega se ni- godilo. Da bi jih mogli sedaj ne- adoma priznati za modrosti. Go- podje se tudi zelo motijo. Če mi- ljo, da nam kaj dokazujejo, ako- štirajo kakšne verz. Poezija je- stvar zase in če je dobra, jo tudi- ni cenimo! Ali pesmi niso argu- menti v politiki.

V prozaičnem življenju imamo kajsi prozaične argumente. In- o je naša opravičba. Naša tr- na ne izvira iz nagnenja do tr- moglavosti, temveč iz prepriča-

čanja, ki se pridobiva ravno z ar- gumenti in z izkušnjo. Če bi ho- teli veliki rodoljubarji, ki nas bombardirajo s citati iz Vodniko- vih verzov — včasih tudi z napa- čnimi citati — stopiti na to real- no polje, kjer si gledajo argu- menti iz oči v oči, bi morda vsaj- nekateri spoznali, da so za hojo- noge; kdor hodi po rokah, doka- zuje, da zna nekaj akrobatstva, ne pa, da je to prava hoja.

NEKOLIKO JASNOSTI.

Če ostanemo stvarni in preišče- mo razmere v sedanji družbi, pri- hajamo do zaključka, da so sk- raj vse krivice, ki jih trpe ljudje, socialnega značaja. Tudi narod- ne krivice se godé, nedvomno; nikdar nismo dejali, da jih ni. Ali nobenega učinka ne bomo prav razumeli, če ne bomo pozna- li njegovih vzrokov. Ljudje, ki govoré: Krivico trpimo, ker nas zatirajo Nemci, Italijani in Ma- djari, so čisto podobni tistim, ki pravijo: Dan in noč se menjata, ker vzhaja in zahaja sonce.

Navedemo res pripleza jutraj- sonce izza gore in zvečer se po- topi v morje. Pesnik ima pravi- co, da govori v svojih verzih o- vzhajajočem in zapadajočem soncu. Ali smejal bi se nam šo- larček prvega razreda, če bi hote- li s pesmijo dokazovati, da plava sonce v loku nad našimi glavami. Naši entuziasti lahko citirajo Gre- gorčiča in Aškercu, Vodnika in Jenkoto, Prešerna in Zupančiča — dokazati ne morejo s tem nič drugega, kakor da so to pesniki.

Narodnjaki vidijo, da se izku- ša germanizacija širiti med Slo- venci. Nato zakriče: Nemci nas zatirajo! Pripraviti nas hočejo ob- naš jezik!

V Trstu zahtevajo slovenske šole. Magistrat jih ne ustanovi. In že čujemo: Tako nam delajo krivico Italijani!

Na Hrvaškem krstijo železniške postaje za madjarskimi imeni in nastavlajo madjarske uradnike. Halo! Vidite, kako so Madjari brutalni!

Toda z dovoljenjem: Kdo so Nemci, Italijani, Madjari? Kateri Nemci, Italijani in Madjari nam delajo krivico? To ni le kaprica, ako želimo v teh vprašanjih ne- koliko več natančnosti, ampak zelo potrebno je, ker ne pridemo brez natančnosti sploh do nobene- ga cilja.

KDO GOSPODUJE?

Nikdar nismo trdili, da je edina krivica na svetu, če delavec ne do- bi tega, kar je njegovo delo vred- no. Krivica ima mnogo oblik in- tudi narodna je med njimi. Ali edina ni in tudi najvažnejša ne. Če bi se mogle s kakšnim čarom odpraviti vse narodne krivice čez noč, bi drugo jutro vse druge kriv- vice še vendar veselo živele. Kljub temu nismo slepi niti za narodne krivice; toda če hočemo proti njim kaj opraviti, moramo spoz- nati krivice same na sebi, ne pa le njih učinke.

Nemci, Madjari, Italijani so na- rodi, ki so sami v sebi razredno razdeljeni kakor vsi v obsegu mo- dernega kapitalizma živčiji narodi. Kakor ne vladajo Slovenci, Hrvatje in Srbi ali pa Rusi, Ki- tajci, Japonci, sami sebe, tako vla- da pri Nemcih, Italijanih, Angle- žih, Francozih, Amerikaneh ka- pitalistična manjšina nad delavno večino.

Nikjer, niti v "svobodni" Ame- riki, ne vladar narod. Če pa ni na- rod sam svoj gospodar, ne more- biti gospodar drugih narodov in- jih tudi ne more zatirati.

Če se identificira narod z vlado in sploh z vladajočimi, je to zna- menje nezadostne politične go- razbrazbe. To pa dela, kdor govori, da vladata v Avstriji dva naroda in da zatirajo Slovane Nemci, Ita- lijani, Madjari.

Po štajerskih rudnikih rujejo in kopljejo nemški in slovenski pre- mogarji: tudi delavca kakšne- druge narodnosti zanesé včas- a soda tja. Njih plače in delovne razmere so take, da beže trumoma na Vestfalsko. Za nemškega de-

lavca niso okolščine prav nič bolj- še kakor za slovenskega; prav tak- trpin je kakor ta in če le more- na kakšen način doseči, da pokaže Ljubnu, Judendorfu ali Pohnsdor- fu hrbet, stori to.

Kako naj ta suženj zatira slo- venskega sužnja? Tisti, ki gospodujejo v jami, v plavžu, v tovarni, na železnici, pa gospodujejo tudi v politiki. Oni oziroma njih zastopniki sede v dr- žavnih in deželnih zborih, v občin- skih zastopih, v vladah, na magi- stratih i. t. d. Oni zatirajo vsak svoj narod in vsi skupaj vse.

Med sabo pa konkurirajo. Kon- kurenca se prenaša tudi na narod- no polje, in kakor velja v gospo- darski konkurenci vsako sred- stvo, tako tudi v nacionalni, ki je s prvo povsem tesno spojena.

Če pridejo gospodarski interesi z narodnimi v navskrižje, pa za- postavljajo tudi prav veliki na- rodnjaki zadnje prim. Kajti gos- podarski so realnejši.

NAJPREJ ŽEP!

Ameriški kapitalisti so prijate- lji naseljevanja. Sedaj ugibajo v velikih skrbih, kaj bo po vojni. Dasi je v Zedinjenih državah o- gromna armada brezposelnih de- lavcev, se vendar boje, da bi se mogel pritok ustaviti. In vendar je gotovo, da bi velik del naseljen- cev le pomnožil brezposelno ar- mado.

Toda množica nezaposlenih je kapitalistom všeč. Čim večja je, tem bolj pritiska cene ob tla. Pa naj so naseljenici Slovani, Roma- ni, Germani, Semiti ali karkoli — če delajo ceneje od domačih, so dobrodošli.

Nemčija ima ogromno množino človeškega materiala. Kljub temu so tam cele trume tujih delav- cev. Italijanskih zidarjev je toli- ko, da je ustanovila stavbinska organizacija zanje poseben list v italijanskem jeziku. Na Vestfal- skem je na tisoče slovenskih ru- darjev. Po pruskih veleposestvih delajo vsako leto armade galis- kih, poljskih in rusinskih delav- cev.

Pred par leti je bila v Winter- thuru u Švici velika stavka stavbinskih delavcev. Podjetniki je niso mogli zlomiti na noben na- čin. Mesece za mesecem so si izni- šljali nove trike brez uspeha. Ta- krat so si švicarski agentje pri- nas kar podajali roke, iščoč po Slovenskem, zlasti v Renčah na Goriškem stavkokaze. Patrioti- zem!

V Nabrežini je bila stavka kle- sarjev. Nabrežinski mojstri, odštevi dva ali tri, so sami veliki slovenski narodnjaki. Ko so za- htevali slovenski delavci nekoliko boljše razmere, so narodnjaški podjetniki poslali v Calabrijo po Italijane, katere bi sicer utopili v žlici vode.

Ko se je otvorila karavanska in bohinjska železnica, je železniško ministrstvo oziroma ravnateljstvo namestilo v južnih krajih od Je- senice do Trsta železničarje iz vseh dežel: Nemce, Poljake, Čehe, Slo- vence. Nihče ni šel rad z Nizjega Avstrijskega ali s Českega na Kras. Ukazalo se jim je in slu- šati so morali.

Oni odjedajo domačinom kruh! — se je tedaj dejalo. Oni bi ga bili rajši jedli doma kakor pa v krajih, kjer jim je bilo vse tuje.

Nasprotno je svojčas južna že- leznica, ki ni bila nikdar na su- mu, da je slovenska, posebno ra- da nameščala na glavni progi slo- venske sprevodnike. V Maribor je bilo prestavljeno prav veliko sprevodniškega personala iz Ljub- ljane, s Primorskega in s Spod- njega Štajerskega.

Kdo bi mislil, da je hotela juž- na železnica posloveniti Maribor? Deloma ni bilo dovolj izbire, deloma je pa državni kakor južni železnici všeč, ako nastane med obojem zaradi narodnosti neslo- ga; uslužbencev, ki se pripravajo se ni treba bati.

Za kapitaliste velja: Najprej žep, potem narodnost. Za delav- ce hočejo, da bi bilo narobe.

DEMOKRACIJA.

Na Štajerskem se vodijo deset- letja boji za razne občine, za o- krajne zastope i. t. d. Občine, v katerih je nedvomna večina pre- bivalstva slovenska, imajo nem- ške občinske odbore.

Lani je izdal dr. Alojz Kraigher roman, ki se bavi z razmerami v Slovenskih Goricah. Zanimiva knjiga. Tudi tam se opisuje boj za neko občino. Posamezni glasovi se love na vse mogoče načine. Dela- jo se najzapletenejši računi. Ti boji absorbirajo v jezikovno me- šanih krajih neštete moči.

Da so mogoči rezultati, ki se ne vjemajo z dejanskim položajem, je v prvi vrsti kriva spakodrana volilna pravica po razredih, ki velja v Avstriji za deželne zbore in občine. Demokracija je neizogi- ben pogoj za enakopravnost.

V slovenski občini napravi nemški kapitalist ali pa družba veliko tovarno. Prebivalstvo po- stane od nje odvisno. Uradnike, ki volijo v višjih razredih, si do- bavi podjetje od zunaj. Eventu- alno nastavi tudi Slovence, toda s pogojem, da morajo ubogati.

Tako se ustvari umetna večina. Ni li tu krušnega vprašanja? Če volijo ces. kr. uradniki proti kandidatem svoje narodnosti za tuje, store to iz strahu za kruh. In če ne naravnost iz strahu, pa zato, da bi se prikupili in dobili boljši kruh. Privatni uslužbenci delajo ravno tako.

Če je v mešanih krajih na pro- daj kakšno posestvo, se intriga- na vse strani, da bi prišlo v te ali one roke po narodnosti. Kajti ti- sta nacionalna stranka bo potem imela en glas več.

Narodni značaj prebivalstva se ne izpremeni zaradi enega posest- nika. Ali kaj prebivalstvo! Glas- ovi!

Demokracija, to se pravi sploš- na in enaka volilna pravica bi- nekoliko preprečila tako baranta- nje in sleparenje. Ali kdor pozna razmere v starem kraju, ve, da se upirajo demokratiziranju poli- tike slovenski veljaki prav tako kakor neslovenski.

Na Kranjskem znaša nemško prebivalstvo okrog pet odstotkov vsega. V Kranjskem deželnem zboru, ki šteje 45 poslancev, sedi 11 Nemcev, namreč deset velepo- sestnikov in en zastopnik kočev- skega mesta. Deset aristokratov zastopa okrog 50 volilcev; pribli-žno toliko se oddaja veleposest- niških glasov pri deželnozbornih volitvah. Ali slovenski klerikali, ki so gospodarji na Kranjskem, se na vse kriplje upirajo splošni in enaki volilni pravici, kajti z- njo bi se sicer število nemških knezov, grofov in baronov skrči- lo, toda v deželni zbor bi prišli slovenski socialisti. Šustersiču in Lampetu so pa Windischgraetzi, Apfaltrerni, Schollmayerji i. t. d. ljubši od slovenskih delavcev.

PA VENDAR KRUH.

Ali tudi demokracija v kapita- listični družbi ni tisti čudežni eliksir, ki ozdravi vsako bolezen. V Avstriji priča to državni zbor, za katerega je od leta 1907. uveljavljena splošna in enaka volil- na pravica. To kažejo druge drža- ve, v katerih je že davno volilna pravica demokracija; tudi Zedi- njene države se med njimi, in prav tukaj se ni težko prepričati, koliko grafta je lahko tudi v de- mokraciji.

Gospodarska sila kapitalizma tudi vprico demokratičnih insti- tucij ne skopni. V nekaterih indu- strijanih državah so dali volilno pravico naseljenecem, ki imajo pr- vi državljanski papir. Nemara iz- posebno demokratiški čutov?

Slabo bi poznal ameriške kapi- taliste, kdor bi to mislil. Gospodje enostavno računajo, da ima tisti, ki še ne živi dolgo v deželi, naj- manjši poguma, da najmanj poz- na razmere in da se najbolj čuti odvisnega od delodajalca. Take volilce so gonili kakor črede ovac na volišče.

A tudi ljudje, ki so se že vživeli v deželi, ostanejo odvisni od kapi-

Prebavna tonika za stare in slabotne osebe. Tudi zelo primerna za rabo okrevancev.

SEVERA'S BALSAM OF LIFE

(Severov Življenski Balsam). 75c.

Priporoča se zoper zapko, neprebavo, slabo prebavo, otrpla jetra, žolčnico in ponavljajočo mrzlico.

Ni mogel prebavljati.

"Po rabljenju Severovega Življenskega Balsama dva tedna, sem se počutil veliko boljše in zdravjeje. Nadlegovan sem bil dolgo časa, ter nisem mogel prebavljati svojih jedil, toda po rabljenju Severovega Življenskega balsama, je nepravilna prešla in me pustila v dobrem zdravju. Priporočam ga vsem, ki trpijo vsled želodčnih nepravil." Dymian Moroz, Box 14, Duffield, Mich.

"ZDRAVJE ZA ZENSKE" je ime naše knjižice, katere je spisana v korist trpečih žensk, opisujoča raznih nepravil v slučaju katerih je izkazal SEVEROV REGULATOR svojo vrednost kot tonika in ženski najboljši prijatelj v njenem trpljenju. Knjižico pošiljamo zastoj na vprašanje. Cena Severovega Regulatorja je \$1.00.

Severovi Pripravki so na prodaj v lekarnah. Dobite Severovo. Ne vzemite nadomestitev. Ako jih ne morete dobiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA Co.

CEDAR RAPIDS IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

100 Kron \$16.55

VI SE TEMU ČUDITE?

Vendar pa je z obzirom na sedanje razmere v Evropi razumljivo, da cene denarju padajo v starem kraju torej to je; povod, da lahko pošiljamo denar v domovino po gornjih cenah.

POPOLNO JAMSTVO.

Slučajno, da ni bil denar bodisi iz katerega koli razloga izplačan v stari domovini, ga vam povrnemo.

Za to vam jamči ta najstarejša in največja Slovanska Banka v Ameriki

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

talizma, ki jim lahko odpre ali pa zapre tovarniška vrata. Krušno vprašanje ostane in z njim tudi strah za kruh. Le takrat je pričakovati, da ne bodo ljudje zatajevali svojega prepričanja, če se jim ne bo bati za obstanek.

Organizacija, vzgoja, prirojena trdna značajnost lahko nekoliko izravnata silo gospodarskega pritiska, odpraviti ga pa ne more.

Ta pritisk pa učinkuje tudi na narodnem polju, kjer so narodna vprašanja in narodni boji. V Ljubljani je za občinski svet veljavna razredna in proporcionalna volilna pravica. Kar stori propore dobrega, toliko in še več povzroči razredi slabega. Pri zadnjih volitvah je bilo izvoljenih sedem Nemcev na podlagi te volilne pravice. Vsa Ljubljana se je čudila. Pa vendar ni bila stvar tako čudna. V Ljubljani so nekateri Nemci veletrgovci, nekatere banke so v nemških rokah, največja industrijska podjetja n. pr. Kranjska stavbinska družba so nemške. Veliko uradnikov, pisarjev, paznikov teh podjetij je glasovalo za nemške kandidate, dasi so Slovani, ker so bili upozorjeni: "Wess' Brod ich esse, dess' Lied ich singe."

Krušno vprašanje nam je prvo, ker ga hočemo spraviti s sveta. Potem bo prosta pot do vsega, kar je lepo in dobro in plemenito.

MNENJE RUSKIH PISATELJEV.

Angleški pisatelj so pred kratkim poslali svojim ruskim tovarišem prijateljsko adreso, na katero so sedaj zadnji odgovorili. Ruski odgovor, ki ga je sestavil član akademije Bunin, pravi na koncu:

"Mislimo, da bo hudobnost ngasnila v sreih človeških in da bodo vzajemne žalitve otopele, kadar bo na zemlji, sedaj razgrebeni z zakopi in napojeni s človeško krvjo, raslo žitno klasje in kadar bodo cvetice cvetele na grobovih padlih. Verujemo in upamo, da pride čas, ko bodo sedaj tako razdvojeni narodi zopet korakali na skupnih, velikih potih vesoljnega človeštva."

Adreso so med drugimi podpisali Gorkij, Andrejev, Kovalevskij, knez Trubeckoj, knez Žavoskoj, Arcebašev, Kotljarevskij itd.

KRŠČANSTVO V PRAKSI.

Londonski škof je ukazal, da se ne pripusti noben kandidat bogoslovja na zadnjo izkušnjo, ako je telesno sposoben za vojaško službo. Torej je po njegovem nazoru cerkev podružnica nabornega oddelka. Na cerkvena vrata bi lahko nabili napise: Recruiting Station.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5409 St. Clair Ave., Cleveland, O.
ZAUPNIK:
ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Teolston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill. N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČAN, 2. porotnik, 274 Lunnan Street, Johnstown, Pa.
ALJOZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK.

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR.

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 273.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Suhodolnik Ivan, box 781, South Fork, Pa.
Zoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUSTEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavetnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Hrast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Štefančič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznajo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAZNANILO.

Dunlo, Pa.

Članom društva "Zarja Svobode" S. D. P. Z. št. 11 v Dunlo, Pa., ki hočejo povišati posmrtnino ali bolniško podporo, se naznanja, da naj se zgleda v nedeljo, 6. junija 1915 od ene do dveh popoldne. Poviša se lahko posmrtnina in bolniška podpora za dva dolarja, ali pa lahko le podpora za dnevno 2 dol.

Ako kdo hoče, opravi to lahko še pred sejo, ker bi morda po seji moral dolgo čakati, preden pride na vrsto.

Priporočljivo bi bilo, da se zgleda kaj novih kandidatov v društvo. Vsakdo se lahko zavaruje za 200 dolarjev posmrtnine ter za 1

ali 2 dolarja dnevne podpore v četrti oddelek. Ta oddelek je vsekakor priporočljiv zlasti za one, ki so že bolj v letih. V tem oddelku bodo plačevali, kakor je sedaj preračunjeno, 1.10 dol. mesečnine, ne glede na starost, od 16. do 45. leta.

Priporočiti moram, da mora tisti, ki zviša ali zniža posmrtnino, izpremeniti tudi oporoko; kdor zviša posmrtnino ali bolniško podporo, se mora podvreči tudi zdravniški preiskavi.

Vse prijave morajo biti do zadnjega junija v Glavnem uradu.

Torej na svidenje dne 6. junija! S pozdravom Josip Suhar, tajnik.

IZ NASELBIN.

Moon Run, Pa.

Halo! Halo! Kdo je? Markee s plankačo. O, ti želiš odgovor na Glas Naroda, št. 102, ko se ti je dvoživka na srce vlegla. Poslal si po zdravnika G. N.; žal da ti zdravnik ne more dvoživke izgnati in naposled ti še srce počne, če se boš preveč zaganjal v socialiste.

Ni moj namen in velika sramota je za vsacega, kdor osebno napada po listih; vendar pa sem prisiljen odgovoriti na tvoje brutalnosti. Mislim, da ti nisem prav nič žalega storil. Ligaških shodov se ne udeležujem, da bi ti kvar delal. Znano mi je, da si srdit na me zaradi pisma, ki te je dohitelo pretečeno leto. Markee, motiš se. Ko si pismo dobil, te nisem jaz niti osebno, niti po imenu poznal.

Zatorej te pozivam, da mi prideš z dokazi, sicer se lahko več govorimo o stvari. Da ti je klub na poti, že verjamem. A če ne poznaš njega namena, lahko prideš na sejo vsako tretjo nedeljo ob devetih; nihče te ne bo ven gonil, kakor ti od Lige tiste, ki nočejo trobiti v ligaški rog. Tako sirovi in neotesani, kakor si ti, nisimo pri klubu. Svetujem ti, kadar skličeš shod, vabi same ligoše, ne naznanjaj pa javnega shoda, da ti ne bo treba ljudi ven poditi.

Od začetka so vpili, da bo Liga do tega časa, da bodo izbrali iz njih srede par sposobnih mož za mirovno zborovanje; danes se v spominu nimajo tega, pa ne programa in nič. Torej na dan s programom! Na dan z idejo, da ne

bodo samo štiri v nebo vpijoči in šest poglavitnih grehov. Dosti je dokazov, da je Liga na farški podlagi. Ne bom jih ponavljal, pač pa te vprašam, Markee, zakaj je G. Sakser nabrano svoto poslal na debele dekane? Gotovo ima dosti zanesljivih imen delavcev in kmetov; naj bi bil enemu teh poslal in bi se bila nabrana svota med ubogo ljudstvo razdelila; koliko je zdaj dobilo ubogo ljudstvo tega denarja?

Markee, ne vem če ti bo treba pri zeleni mizi mastiti z ligaško idejo, gotovo boš moral še v roke vzeti plankačo in sesti par brinov in Ligo še močneje podpreti.

Kar se tiče listov, da naj samo tisti izhajajo, ki trobijo v ligaški rog, naj le omenim to: Danes naj napreduje tudi G. S.; takrat ko sem pobiral za podporo lista G. S., je bil pa najostudnejši. Se spominjaš, kako sta me bila s tvojim spremljevalcem surovo napadla? Danes naj žive sami Ligaši; potem jih ne bo v Moon Run deset.

Markee, to pa sploh tebi nič ni mar, in tudi drugim ne, ako jaz pišem in čitam druge liste; imam jih na razpolago v raznih jezikih v "eiganskem zboru"; mislim pa, da še nisem okoli tebe eiganil. Prinesi dokaze za to, kar mi očitaš. Če so pa tebe s takimi sladkimi imeni obsipavali tam nekje v Karavankah na Koroškem, te nisem jaz pošiljal tja. Če si tak korenjak, kakor se hočeš kazati zdaj, bi se bil pa odrezal dotični ku; mene pa nisi slišal, ne ti in

nobeden. Lahko si misliš, da sem bil preje Slovenec, kakor ti in mislim tudi danes, da sem boljši ko ti, ki si tako nasproten socializmu.

Se osel zna i a; zakaj bi pa narod ne smel znati več jezikov, kakor samo enega, kakor Ligaši zahtevajo? Torej Ligaši, čas je že: Ven s programom, da ne boste zmirom prazne slame mltili. Markee pa še kaj pridi, se še kaj pogovoriva in lahko še zapojemo tisto:

Po Koroškem smo hodili,
 Smo zajčke plašili,
 Zajčki so se smejali,
 Ko streljat nismo znali.
 Mike Klenovšek—Cigan.

Johnstown, Pa.

Čenjeni sodrug urednik! Razloga, da se oglašam v "Proletarcu" sta dva: Prvič nesrečna smrt draga mi prijatelja in sodr. Fr. Bombača, in drugič Slov. Liga, oziroma Sakserjeva bojna organizacija. — Nesrečni Fr. Bombach je šel zdrav in vesel na delo 14. maja zjutraj. Ob pol enajstih dopol. se je vsula plast kamenja na njega in bil je v trenutku mrtev. Pokojnik je bil zelo priljubljen med tukajšnjimi sodrugi. Bil je izvrsten pevec, glasbenik, in nadvse zvest soc. stranki in njenim načelom. Vsakokrat, kadar sva prišla skupaj, je povdarjal, da se mora naš soc. klub obnoviti, češ; akoravno smo v krizi, 25 centov bo vseno žrtvoval na mesec oni, ki mu je v resnici za stranko. Pokopali smo ga na mestnem pokopališču — brez katol. žegnove in rim. avgurja. Tako je odločil njegov brat, in ne jaz, kot govore kranjsko katoliški Kranjci in pristaši najbolj umazanega slov. dnevnika na tej "grešni" zemlji.

Čim so ligaši zvedeli, da bo pokojnik civilno pokopan, so zagurali huronski krik, kot bi tisoč Indijancev iz enega rodu izvršilo napad na drugega. — In to ni nobeno čudo — saj imajo "naši dragi rojaki" dnevnik, kateri jih je tako temeljito izobrazil v 15 ali 20 letih, da niti ne vedo, da je vera v Z. D. privatna stvar. Pred poldrugim stoletjem so odločili možje, ki so ljubili svobodo, da bodi versko prepričanje svobodno vsakemu ameriškemu državljanu. In danes se oziroma na kranjske Ligoše v Cambria City and vicinity. Ubogi dušni reveži postanejo popolnoma divji, ako zvedo, da se kakšen človek pokoplje po njegovi lastni volji. Na nekem zboru se je stavilo vprašanje odboru Kranjsko katol. žeganega britofa, kam se bodo pokopavali krivoverski brezverci in brezdomovinski izdajalci domovine. Glasil se je odgovor, da zunaj britofa, za plotom. Ligaši — katoličani, kaj ste hoteli s tem, da se pokoplje Fr. Bombach na Vašem britofu? V notranjosti krste pokojnika, na krovu se je nahajalo malo znamenje Nazarencu. In zaradi dotične male stvari je neki ligaš in nad dvajsetletni pristaš frakarske cajtenge popolnoma zdviljal. Zahteval je, da se mora dotični košček kovine odstraniti. Brat umrlega mu je rekel, da si ga lahko vzame domov, ako ima voljo. Zakaj mu nisi vzel medicine, Ligaš katoliški? — Bi bil vsaj siguren sedaj, da ne bo Fr. Bombach nikdar v večnih loviščih. Kmalu po ustanovitvi Lige se je dotični Indijanec izrazil, da ako bi imel moč, bi vse sakramentske socialiste za spolne ude obesil. Ligaši, organizirani ste, kar udarite, ko dobite "befel" od Vašega hauptmana iz Njujorka. Mi se Vas čisto nič ne bojimo. Well, sedaj poznamo geslo in namen Slov. Lige: Boj! Rod proti rodu in ropanje "medicin" sovražnikom. Yap, čisto indijansko. — Ampak božji mlini meljejo počasi frakarstvo in mežnarstvo, toda sigurno. Yes, slow, but sure. Mojim tovarišem pa kličem: Obnovimo soc. klub za spomin na umrlega Bombacha; imeli bomo vsaj zavest, da smo storili dobro, kar je bilo v naši moči.

Red Lodge, Mont.

Čenjeno uredništvo Proletarca! Na kratko hočem spregovoriti o širokoustnežu Augustu Lipišku. Kakor afričanski mrjasec se je zaletaval v Internacionalno in Jugoslovansko socialistično zvezo ter v Etbini Kristana, v S. N. P. J, nje glasilo in v urednika, sploh v vse, kar je naprednega in delavcem koristnega. Ker ga poznam, sem čital njegove "članke" iz

radovednosti. In hitro sem spoznal, da se je najstudenjši sovražstvo in prepričevali slovenski narod. Opozoril sem ga, da naj opusti ta obrekovalni boj in naj si vzame napredno časopisje in knjige v roke — namreč socialistične. Pa kaj je ta narodnjak naredil? Opustil je boj proti Kristanu in se je s pomočjo "Glas Svobode" na mene skopal z vsakovrstnimi lažmi. S tem hoče doseči vrhunec svoje čistosti. Na koncu svoje driske je pa še pristavil: "O priložnosti pa še povem kaj več."

Kaj boš, lažnivec, povedal, ko ti je že zdaj resnice manjkalo? Če ne prekličesh svojega dopisa, te razglasim za nesramnega obrekovalca in patentiranega lažnika; kaj moreš ti meni dokazati s tvojimi tremi pričami, da sem jaz Monky Stove v kovčegu nosil in druge slične reči? Ti in tvoje 3 priče se pojdite solit.

Jaz v Virden, Ill., po krasnih prepogah sploh hodil nisem, še manj pa naredil, kar ti omenjaš. Kaj pa vendar misliš? Koga si blamiral s tvojim člankom? Odgovor je lahak: Samega sebe in uredništvo Glasa Svobode. Morda misliš, da te bodo zavedni ljudje zato počastili. Kaj še! Smejejo se ti po enem kraju, po drugem te pa pomilujejo, ko si tako neumen. Pohvalil te bo morda kak "Ligovec" in nasprotnik socializma, tak kakršen je L. J. Trugar. O tem junaku moram tudi nekaj povedati za plačilo, ker s takim veseljem obavlja tvoje gnusne članke v Glas Svobode in s tem pomaga sramotiti res lepo ime Glas Svobode. Jaz sem mu namreč pisal, kako da je svoje stalische spremenil tako na hitro, ker sem bil ta čas zastopnik Gl. Sv. in se nisem dal vjeti na limanice. Hotel sem to preprečiti ali pa se bolje informirati. V odgovor sem dobil pismo od L. F. Trugarja, v katerem se je zvijal kakor gosonica, če jo v žerjavico vržeš. Vezal je otrobe in nazadnje je priznal, da ni pri Inter. Soc. stranki in da je sovražnik iste, med tem ko je nekako majniško izdajal vsiljeval društvom in posameznikom in s tem hotel konkurirati resnično socialističnemu glasilu Proletarcu. Pismo sem izročil nekemu tukajšnjemu rojaku, da ga odpošlje uredništvu Proletarca; mislim, da ga imajo shranjenega in tudi ne bi rekel, če ne bi dali na zahtevo kopijo pisma. Kondata ne bom omenjal, ker se je dal sam spoznati za na potepuštvo leta 1911. Toliko pa priznam, da je šla njih sposobnost za tiš svobodomiselnega lista zadnje čase rakom živžgat. Ko ste sprebrnili svoj program, bi mogli še listu dati drugo ime; mesto Glas Svobode bi se moralo glasiti: "Pribežališče združbarskih dopisnikov", ko tiskate členke, ki ne dobe pri nobenem drugem uredništvu prostora. Že precej dolgo vrsto let čitam raznovrstne liste, med njimi tudi nemške, pa še nisem videl tako grdih osebnih napadov, kakor jih vi pišete; potem se pa drznete govoriti o barbarstvu in priporočate drugim, da naj pred svojim pragom pometajo. Jaz pa le rečem, da se pred vašim pragom z metlo nič ne opavi, ampak "štím šaufla" bi se pač potrebovala.

Če vam nesé, pa še pišite Lipoškeve laži in obrekovanja; biznis je biznis — morda dobro naredite.

Tebe, Avgust Lipovšek, sem pa v zadnjem opominu pozabil opozoriti, da kadar boš še kaj pisal, da pišeš resnico mesto laži; zato pa to zdaj popravim in pa če mi boš še kaj očital izza dobe 33 let nazaj, piši tudi kak podučljiv članek, da se pokažeš v javnosti, da tudi kaj razumeš. Jaz izobrazbe še nisem nikdar odklanjal; navaden človek, če ima še toliko izkušnji, mu jih še zmirom manjka; ten si seveda že dosti poučen o vsem, zato pa imaš take čedne izraze in pa prikačuješ, da te bodo drugi ljudje začeli hvaliti, kako si lepega obnašanja i. t. d., med tem ko si pismo samo napišeš po svoji volji in potem beračiš druge osebe za podpis, da bi tako prišla tvoja samohvala iz druge države in pod tujim imenom v javnost in tvoja lastna pisava. Kar se pa prostitucije tiče, pa kar ocoli sebe pogled! Kočno te moram še vprašati, ali se Internacionalna bori za strmoglavljenje kronanah lenuhov in velekapitalistov ali se Slov. Liga? Lepo vladbo bi ligaši vpeljali, to se že zdaj vidi!

Naprej za socializem! Delavci vseh dežel in vseh narodnosti, združimo se.

Fred. Rasborshek.

Cleveland, O.

Čenjeni sodrug urednik!

Z ozirom na redke dopise iz naše nasebine sem se namenil opisati nekoliko gibanje v Clevelandu. Najprvo naj omenim, da stoji brezposelnost še vedno na vrhuncu.

Naš soc. klub je kljub slabim razmeram še precej aktiven. Posebno za majniško številko "Proletarca" je članstvo storilo živahno agitacijo. Vsakemu sodrugu je bilo odmerjeno gotovo število iztisov ter izdaje. Raznašalo se je po stanovanjih, tako, da se je sleherni družina oskrbela s potrebnim čitvom. V Clevelandu je prišlo to leto čez 1500 iztisov majniške izdaje. Da se mora na agitaciji (za pravično stvar) marksitero slišati, to mislim da je povečini vsem znano. — V nekem stanovanju ponudimo iztis Proletarca, ali precej zahropi ženska, ki mislim, da je bila gospodinja — "krščanski nauk se učite, ne to kugo vlačiti okrog!" Spet drugim, ki smo jim ponujali, so se roke tresle, kot da imajo škorpione v rokavih. Na nekem domu nam je neka "mameca" celo obljubila, da ako pridemo še kdaj, nam bo na pleča naložila... A ne fiziola! — Več luči! —

To leto se prištevata znamenitim letom za slovenske sodruge in sodruge v tej nasebini. Našemu taboru se je kar pet sodrugov in sodruge izneverilo, ter so si zavzeli zakonski jarem. Med te srečne spadajo sledeči: Sodr. Joe Franciški in sodružico Avgustino Klemene, sodr. Frank Žiberna z g. Mary Badik in sodr. Louis Stegovec z sodružico Rose Kolar. Obilo sreče!

Dne 25. t. m. je imel naš soc. klub svoj letošnji piknik in sicer zunaj v naravi, v Nottinghamu. Ker je solnce ta dan krasno spuščalo svoje žarke po ravno oživilo naravi, se je piknik povojno obnesel na zadovoljnost kluba in onih, ki so ga posetili. Seveda so nam krajšali urice Collinwoodski tamburaši z ubranimi glasovi svojih strun. Hrvaški soc. pevski zbor Crveni Barjak nam je zapel par komadov krasnih pesmic.

Sodrug Petrovič nam je v jedratih besedah orisal današnji sistem in vojno. Vsem gre najlepša hvala.

S soc. pozdravom

L. Polshak.

Lawrence Pa.

Ta nova nasebina leži 17 milj zapadno od Pittsburgha na križišču Penna R. R. in Montour R. R. železnice. Slednja je ravno kar zgrajena ter deloma gotova za promet. Ob tej novi proggi se odpira pet novih premogorovov, ki bodo največji ter najmodernejši v tem okraju. Tukaj sta v razdalji miljo in pol dva rova, eden od Pittsburgh Coal Co. in drugi od Henderson Coal Co.

Torej si človek v slučaju šikan lahko delo prebere, ne da bi se moral seliti. Premogari različne narodnosti si še stavi svoje domove; med temi tudi pet Slovencev.

Premog je dobre kakovosti; visok 5½ do 7 čevljev ter leži 150 čevljev globoko pod dolino; to je najglobokejši v tem okraju. Strokovna organizacija je vpeljana pri vsakem teh rovo, bržko je zadostno število delavcev. Pri narezu rovu smo bili organizirani v m. mareu (večina nas je bilo že poprej članov) po zanikarnosti nekaterih naših distriktnih uradnikov v sramoto ponosne organizacije U. M. W. of A. Sprejeti smo morali znižanje plače za tako dolgo, da bodo priprave gotove za tehtanje premoga. Doslej smo imeli plačo od jarda, za kar unija nima v pogodbi nobene lestvice. Od 15. maja naprej rov ne obračunje, ker delajo ventilacijske naprave, železne nove tire, tiple in drugo, kar bo gotovo pred 10. junijem. Sedaj imamo čas, da si uredimo vrtove za razno zelenjavo, kar dela v nasebini lepši vtis.

Naši verniki tudi prirede veliko žretje prigodno kakšne krstije, kjer se dvigajo alkoholični duhovi ter želja po krvi, da tako utišnejo nasebini (ki je še sveža) madež umora. V nedeljo dne 23. maja so imeli krstijo pri nekem Hrvatih, kar so posetili tudi drugi verni Slovani. V par urah žretja jih je bilo nekaj toliko na-

petih, da so se začeli pripraviti prerivati. Naposled so vsi napetosti izginili v temo — so se strelili, nakar je obležal nek Slovák po imenu M. Fulitka, ki zapuša mlado sivo z malim otrokom. Umora je dolžen neki Hrvat po imenu Standos, ki je bil takoj aran in z njim se pet drugih. Najprej naj omenim, da stoji nobenega piva več pošiljati v hiše. Družinam, kjer so se godile nerednosti, je pa ukazano, da se selijo. Tako upajo, da iztrebi plevel.

Čitateljem vrliga "Proletarca" pozdrav!

Louis Glas

Pueblo, Co.

Delavske razmere so tukaj skor povsod slabe, gg. kapitalisti izkoriščajo nas delavce trpin, oziraje se ne na zakone, še manj pa na nas.

Tukajšnja takozvana C. F. & Co. dela z nami, kakor se je ljubilo; nekateri delajo po tri na teden, drugi po en teden, pač, drugi teden pa imajo po več počitnice, nekateri pa celo be kar po mesec dni take počitnice.

Kar je nas žičarjev, pa delo bolj "štetik" zdaj po 12 ur, drug zopet po 10 ur na dan, tako ima pri omenjeni kompaniji vsek manj reda kakor pa razume se, zakaj.

Vzrok vsega tega pa je seveda — par organiziranih delavcev vsaj takega mnenja je neki delnik iz tukajšnje nasebine v Gl. Oh mrena, mrena, kako si delo.

V Gl. Sv. št. 36 sem tudi dopis izpod peresa g. Johna mana. Ker se pa g. Koeman letava tudi v tukajšnji soc. si pa štejem v dolžnost, da ga izkanizator kluba povem g. Koemanu, da je nesramen lažnik. Koeman piše v omenjenem članku da smo nekega člana izključili "ven vrgli" na neki izredni in da dotični član ni nič drugega, kakaj in tudi ne kdaj — kar pa velika laž.

Da pa g. Koeman in čitatelji bodo mislili, da hočem s tem govarjati sodruga Chas. Pogoda — saj ga ni treba in ga nimam pred kom — sem se razpisati \$20 nagrade g. Koemanu, ako nam dokáže, da je res pisal v omenjenem listu. Na noge, Koeman, za \$20! mala svota \$20, ampak od miškega delavca dosti. Da bodo čitatelji vedeli, kako da se Koeman zlagal, naj bo stvar jasnjena.

Torej proti dotičnemu članku to je J. C. — je bila vložen tožba na seji dne 3. jan. t. l. je v neki tovariški obrekovalni sekutivno J. S. Z. in urednik glasila te zveze. Na omenjeni ji je članstvo kluba tudi sklenilo, da se povabi J. C. in sicer po nim potom, na prihodnjo sejo, se zagovarja proti obtožbi. Se se je vršila dne 24. jan. t. l. pa J. C. tudi na to sejo ni prišel, je članstvo kluba soglasno nujlo, da se J. C. suspendira ko časa, da se pride zagovarjati ali pa da se stvar razsodi. S mislim, da sem dovolj pozoren stvar. Ako more g. Koeman kazati, da je kako drugače, ma da je tako, kakor je on pa dobi omenjeno svoto; dok pa tega ne stori, je pa lažnik, ostane lažnik.

Ker pa ne dvomim, da je Koeman tudi na ta dopis stvar, koš psov v Gl. Sv. — kamor veda take stvari spadajo — naj torej njegova navada — naj pa kar naprej povem, da se bom popolnoma nič oziral na ker ga predobro poznam. Spsem ga v nekem saloonu, ko hvalil in ponašal s tistimi smi argumenti v Gl. Sv.; namreč mi je ga vprašal neki sodrug, more dokazati, kar je pisal v Sv. Seveda, Koeman ga je pogledal, potem mu jih je pa po domače naštel, češ da ti ne veš, da si izkoriščevalce delavcev, berač, bedak, hribovec, d, vrag si ga vedi, kaj še veda tak človek je pomiloval vreden ter ga tudi pomiloval.

Naj omenim še to, da imamo kajšnji organizirani delavci "jatelj" in ta je Leopold Plav, kateri prav pridno zasleduje voha po tukajšnjih organizacijah. Videl sem ga na dveh klubsehaj, a precej dva dni po sem ga zopet videl, ko je s drugo A. Oblaka tožil pred som, nkar je dobil sodruga Oblak 3 dni "laid of." Pa to

vse; če se spomnimo malo v teklest se bomo domislili, da bila že dva sodruga odslovljena od dela, ne da bi jima poslojela dal vedeti, zakaj. To je a nganka za nas, a sedaj min, da ni več težavna. Ako je o pripravljen enega ob delo aviti, je lahko tudi za družega. Torej ta zgodba naj bo svarišem zavednim delavcem, da se ogibljejo; posebno pa še opogjam Chicažane, ker jo nemea popihati v Chicago.

Oh, da bi se zgodila tvoja vošveda, on tudi nam grozi, da vsakega spravi ob delo, kdor ne pokori njegovi grožnji, da sme biti organiziran ne industrialno, ne politično. Se celo ne saloon je prepovedal. Pa le z skrbj; organizirani delavci ne bojimo takih groženj, ter se li ne podamo, pa če se takoj glavo postavim. Ampak mi čemo: Naprej za organizacijo! prej za razširjanje Proletarca! prej za izobrazbo, katera je in tako potrebna kako kolesa vozu, kajti le z izobrazbo mooseči moč, katera bo zlomikapitalizem!

Organizator soc. kluba.

Van Voorhis, Pa.

njeno uredništvo Proletarca! iz te naselbine ni bilo še čitatisa; zatorej sem se namerapil napisati nekaj za Kondozagovornike in sebičneže. Kot bivši zastopnik lista Svob. sem vedno mislil, ako tistim za omenjeni list, da stonakaj dobrega in koristnega naš narod. Pa motil sem se; aj sem spoznal njegovo staliin interese, katere on zastopa. oznal sem, da se list ravna kaItalija s svojim stališčem ravovne, to je, kdor da več, tam postavi; omenjeni list je ravno; on spremeni svoja načela, dar se mu poljubi, in da gre lemu v korist. Pisal je za socialistično stranko, a sedaj jo nadi in blati; in to je mene prišlo, da sem odpovedal zastopstvo. Čitati je bilo tudi v omenjenem listu razne napade na distana, in njegovi, Gl. Sv., doniki so mu očitali bogastvo in je postal bogat, ker je odiral delavce. A nedolgo za tem očitavem je zopet eden Kondovih zagovornikov prav lepo pral Kondo, atil pa je socialista Petriča in druge soc. zastopnike, da so žnji, da so pri Kondi spali in di zastonj. Torej Vam Kondo pripravečen ne more nihče streči; socialistom očitate, če iajo kaj, da so izkoriščevalci vo naroda, ako nimajo nič, so vredni in navadni cestni postojai. Vsak zavedni delavec mora poznati Vaše zastopanje in napanje proti delavskim korim. Torej delavci, list Gl. Sv. C., in sive zastopa koristi delavcev in zaprihodni delavci, proč s takim listom! e podpirajte ga! Ker je Kondozagovornik Skubic pogreval are in že minule reči, češ kaj da Konda dobrega storil, (lahko daj, da je dal posteljo in hrano za preplačeno, naj pa navedem, da je prišel Konda, ko je bil 1. 1913. na agironi, obiskal naselbino Marian, Pa. Jaz kot njegov zastopnik em hodil z njim in obiskovala sva rovence. Dobil je tudi on proa za spati in jesti; ko pa je isel, pa je rekel dotični hišni opodinj da naj si izbere kakko knjigo iz imenika za plačilo. eveda, gospodinja je mislila, da to velik gospod, lastnik Gl. Sv.; me bo obdaril s kako "fajn" nagrado. Na, v tem bi bilo vse obro, ako bi grocerist in mesar obirala knjižice mesto denarja. Pozdrav. M. Čebašek.

Breezy Hill, Kan.

Odgovor na poziv A. L.

enjeno ured. Proletarca! V zadnji števec G. S. me poziva A. Lipovšek, da naj dam pričetki v listu G. S. nekakšno pismo, s katerim je on iskal čast za svojo osebo. Jaz bi Ti sverzval, da še enkrat prečitaš moj opis v listu Proletarca, ker jaz nisem o nobenem pismu pisal, pač o dopisu, katerega si Ti sam pisal in ga poslal sem v Kansas neki ženski s pripombo, da naj ona pripravi John Kuplena, da se podpisuje, kakor da bi bil on, J. K., pisal dopis in hvalil Tebe. Ako pa J. K. ne bo hotel podpisati, pa naj ona to sama podpiše z imenom J. K. In J. K. se ni hotel podpisati (kar bi tudi nobeden

tuk. rojakov ne storil). Ako želiš, da pride omenjeni Tvoj dopis. ozir. samohvala v javnost, boš pa to stvar Ti sam najlože uredil. Kajti kot dober dopisnik za G. S., Master of obrekovalcev, moraš gotovo se hraniti duplikate svojih dopisov. Original Tvojega sem poslanega dopisa ima gotovo G. S., ker je dotična ženska zlorabila pod Tvojim pritiskom ime J. K. in poslala Tvojo samohvalo G. S., katero je pa J. K. prepeljal, da ni prišla v javnost.

Ne vem, ali si šteje A. L. to protizakonsko šalo v čast?

Jaz na J. K. mestu bi Te bil gotovo priporočil Once Samu, kar se pa lahko še zgodi, ker ne vem, v kateri notici imaš zabilježena "pretresljiva dejstva", o kojih si nekaj kvasil v zadnjem pozivu. Vzemi na znanje samo toliko, da lahko spravijo očitana pretresljiva dejstva za vsako najmanjšo laž Tebe in tvojega poročevalca M. W. kakor tudi uredništvo G. S. v proketo slab položaj. Kajti svest sem si od tuk. rojakov, kateri me poznajo približno 7 let, da ne bo nobeden pričal o slabem mojem obnašanju. Kar se pa Tebe tiče, me ne moreš ob dobro ime spraviti. Ker rojakom, kateri Te niso še doslej poznali, si sam naznanil s svojim obrekovanjem, kakšen žurnalist da si.

Obžalujem ljudi okolu G. S., da so tako globoko padli, da sploh priobčujajo nadvse infamne dopise, kot so A. L. etc., nad katerimi se vsak razsoden rojak zgraža.

Ali imajo mogoče takšen program za agitacijo sl. lige?

Ponosen sem na Kans. rojake, ker se ne dajo kar meni nič tebi nič zajemati v mreže breznačelne slov. lige. Pač pa prirejajo javne shode, na kojih se ostro kritizira tako postopanje voditeljev sl. lige in razdiračev sloge med slov. narodom.

Sprevideli so takoj, s kom imajo opraviti. Dopisniki ozir. opraviljivci okolu slov. lige so takoj v začetku pokazali, kaj je njih namen, namreč razdor med J. S. Z. in blatenje nje voditeljev. Kakor razvidno, še doslej niso nič dosegli, in tudi ne bodo, pa makari vse onesnažene preproge in odpeljane žene vsega sveta nagromadijo v ured G. S.

A. L. na znanje, da s tem zaključim vse nadaljnje dopisovanje, kar se tiče njega potom časopisja. Pač pa bom iskal za vsako obrekljivost zadoščenja tam, kjer se postavnim potom dobi. Oprosti, da se nisem odzval Tvojemu povelju in pustil priobčiti svoj odgovor v G. S., ker tega nikdar ne boš učakal, da bi Ti mene nadvladal. Za mednarodno bratstvo delav. M. V. Smolsnik.

OBSDBA BECKERJA POTR-JENA.

Prizivno sodišče v Albany je dne 25. maja potrdilo drugo obsodbo bivšega newyorškega policijskega lajtnanta Beckerja na smrt. Becker je bil obdolžen, da je povzročil umor Hermana Rosenthala, lastnika igralnice v New Yorku, zaradi katerega je bila nad štirimi revolverskimi junaki že izvršena smrtna obsodba.

Umor Rosenthala se je zgodil dne 16. junija 1912. Sum je kmalu padel na policijskega lajtnanta Beckerja, kateremu je Rosenthal postajal nevaren. Policijski škandal je dvignil veliko prahu. Prišlo je na dan, da je institucija policije, ki naj skrbi za red in javno blaginjo, vsa poseta z zločinci in da se tudi tam v mnogih slučajih z denarjem več opravi kakor s pravico. Kakor je znano, so se podobne reči pozneje pokazale tudi v drugih mestih.

Becker je bil na prvi obravnavi spoznan krivega in obsojen na smrt. Prepeljali so ga v Sing Sing in tam sedi od onega časa v celici za smrtne kandidate. Njegov pravniki je zahteval drugo obravnavo, ki pa se je končala z enakim rezultatom. Nato je vložil ugovor in zdaj je prizivno sodišče tudi tega zavrnilo.

Glavni sodnik Willard Bartlett iz Brooklyna je sestavil odlok, katerega so podpisali sodniki Hiscock, Chase, Collin, Cuddeback in Cardoza; drugega mnenja je bil sodnik John W. Hogan, ki pa ni izdelal nobene utemeljitve. Odlok večine se bavi z vsako posamezno točko Beckerjevega ugovora in odklanja vsako; pravi, da ni storil sodnik Seaburg na raz-

pravi nobene zmote in da je počel porotnike pravično in nepristransko. Glavni sodnik Bartlett pravi, da je Becker posnemal zločince, ki imajo navado, da napravijo pri svojih zločinih kakšno neumnost; on je storil zločin, ki je bil povod dejanja jasn, ker je bilo znano, da je hotel Rosenthal ovidati Beckerja.

Glavni Beckerjev zagovornik pravi, da ne bo ta nikdar prosil guvernerja Whitmana za milost. Kolikortoliko je Whitman svojčas povzročil, da je prišlo do teh procesov in mnogo političarjev je mnenja, da je glavno zaradi tega postal guverner.

Upanja, da se reši Becker električnega stola, je torej tako malo, da se skoraj lahko pravi nič.

Mi smo v vsakem slučaju nasprotniki smrtni kazni in ne delamo izjem kakor tisti, ki "načeloma obsojajo smrtno kazn", v praksi pa skoraj vselej spoznavajo, da "bi se temu vendar prav zgodilo, če bi ga obesili." Razun žrtve same so morali že štirje v smrt zaradi tistega zločina. Justični je takrat zelo naglo ravnala. To seveda otešča vsa stvar, kajti zdaj bi se lahko reklo: "One štiri so usmrtili, ker so bili navadni tolovajčki! Becker je pa pomilošen, ker je bil policijski lajtnant." Ali z enim grehom in tudi s štirimi orehi se ne sme opravičevati peti greh.

Je li imela usmrtnitev Beckerjevih streljačev moralen uspeh?

Tudi v Chicagu imamo policijski škandal, ki leze polagoma v pozabljenje; tudi tukaj smo imeli detektivsko bitko na Randolph St. — skoraj dve leti izza one eksekucije. Tistih učinkov, ki jih pričakujejo od smrtni kazni za zagovorniki zastraševalne teorije, ni. Smrtna kazen ni nič drugega kakor brutalnost.

Po zadnjih vesteh je določilo sodišče za usmrtnitev Beckerja tisti teden, ki se pričena z 12. junijem.

ZAKAJ VEČINA SODRUGOV NOČE POLEMIZIRATI Z NE-SPOKORJENIM GREŠNI-KOM IN NJEGOVIM LISTOM?

Sodrugi, ki poznajo Kondeža, odkar se je prikazal v slovenski javnosti, ne polemizirajo z njim in prezirajo gnojnico v njegovem smrdljivem listu. Sodrugi se ne brigajo za zasebno življenje nespokorjenega grešnika, mar jim je pa njegovo delo v javnosti.

V javnosti je storil take, da bi vsak sodrug, ki ga pozna skozinsko, ponižal samega sebe, če bi odgovarjal na obrekovanja v njegovi gnojni jami — tako je namreč zvezni sodnik Landis imenoval list.

Nekako pred desetimi leti je konfisciral dopis nekega znanega sodruga in potem bahavo izjavil, ko se je sodrug pritožil, da je list njegov in gre v list, kar on smatra za dobro.

Kot član soc. kluba števec 1. je pred desetimi leti nagovarjal sodruga v klubu, naj se ločijo od skupne stranke, dokler ni dosegel svojega namena. Računal je namreč s tiskovinami. Sodrugi so mu dali tiskati tri sto članskih knjižic, ki stanejo s provizijo \$3.95. Za te knjižice je računal klubu petnajst dolarjev. Ko so ga sodrugi prijeli radi tega odepništva, jih je ozmerjal z anarhisti, izstopil iz kluba in se pridružil nemško-židovskemu klubu in hodil sodruga tožiti gl. tajniku skupne stranke, da so anarhisti. Sodrugi so sprevideli njegovo igro in so se zopet pridružili stranki. Medtem je njegov obrekljivi list delal pri volitvah propagando za republikance in prohibicioniste. Kljub temu je zahteval od soc. stranke po nekem angleškem sodrugu, ki ni poznal njegovih mahinacij, \$200 subvencije. Pri soc. organizaciji že ni bil več takrat, ker se mu je zdelo nemara preveč plačati vsak mesec 25c pri-spevka. Soc. organizacija je bila zanj le molzna kravica.

Pred desetimi leti je tudi pisal nekemu sodrugu, (pismo je shranjeno), ki je bil zanj na potu, "naj ogoljufa, samo da bo šlo." (Glej Proletarca, 1. letnik, števec 4.) —

Leta 1906 so mu prišli pri S. N. P. J na sled, da je "pucal" knofe.

Kmalu zatem so ga imeli farji v kleščah. Prišel je na dom k sodrugom, ki jih je najbolj napadal in prosil, naj mu pomagajo iz klešč. Prišel je na sejo soc. kluba in igral zgrevanega grešnika. Sodrugi so mu pomagali. List je prodal Kakerju in Moleku, da bi ga farji nemara ne prijeli za odškodnino. Ko je s pomočjo sodrugov izlezel iz blata, je Kakerju in Moleku zopet list vzel potom sodnega postopanja.

Na tretji redni konvenciji S. N. P. J. v La Salle, Ill., je igral zopet narodnega mučenika in ske-sanega grešnika. Konvecija mu je dovolila sto dolarjev subvencije. Komaj je leto minilo in je imel denar v rokah, se je združil s takratnim bivšim blagajnikom, ki ni hotel oddati blagajno, in je udaril po Slovenski Narodni Podpori. Jednoti in njenem gl. odboru. Društvo "Slavija" števec 1. je izključilo njega in takratnega bivšega blagajnika. Od večine društev so prihajale resolucije, v katerih so društva izjavljala, da je društvo "Slavija" števec 1 ravnalo pravilno, ko ga je izključilo. Kljub temu ni miroval, ampak je raval nadalje, da je morala S. N. P. J. sklicati izredno konvencijo. Z izredno konvencijo je napravil S. N. P. J. okoli \$3,500 škode, ker je morala Jednota plačati vožnjo delegatom. To je brez dnevnice!

Izredna konvencija je sprejela takratnega bivšega blagajnika zopet v Jednoto, njega pa ni hotela sprejeti. Nato je ustanovil konkurenčno podporno organizacijo, da bi uničil S. N. P. J. Kasneje se je dokazalo, da je bil takratni bivši blagajnik prekratek z denarjem in je bil zopet izključen iz Jednote. Kljub temu, da je bila defraudacija dokazana, je vseeno grešnik udrihal v svojem listu po S. N. P. J. in gl. odboru. Na četrti konvenciji v Clevelandu se je hotel zopet vtihotapiti v Jednoto. Delegatje niso hoteli nič slišati o tem.

Kmalu na to je zopet prišel i-grati skesanega grešnika, da bi se prikupil članom in članicam S. N. P. J. Prišel je na peto konvencijo S. N. P. J. v Milwaukee in prosil, da ga sprejmejo v Jednoto. Delegatje so zavpili: Ven z lumpom, ki je hotel uničiti našo Jednoto in zagovarjal tiste, ki so se okoristili z Jednotinim denarjem. Nastal je tak vrišč, da se ni upal nihče govoriti njemu v prilog. Po konvenciji je utihnil, po glavi mu je rojilo, da ustanovi svojo tiskarno in z intrigami doseže, da postane S. N. P. J. zopet njegova molzna kravica. Dobil je glasilo v tisk za eno leto. Po enem letu je zahteval, da ne tiska drugače glasila, kakor če se Jednota zaveže, da ho dala tiskati vse tiskovine pri njem. Mož je mislil, da je gl. odbor res tako neumen, da bo sprejel tako nesramno pogodbo. Ko je videl, da so mu načrti spodleteli, je zopet udaril v svojem gnojnem listu po S. N. P. J. in njenem gl. odboru, sploh po vsakem, o katerem misli, da mu je na poti, da ne more vtakniti svojih prstov v ljudske žepce. Zvezal se je z nekaterimi farji in ustanovil neko ligo. Bil je pogled za bogove, ko je po gl. zborovanju lige sedel v salonu pijan in v družbi farjev.

Leta 1908 se je izvedelo, da sta Martin Veliki in njegov kompanjon, ki zdaj pošilja zemljo na ogled, hotela spraviti sodruga na riet. Črni duši sta pisali g. Madenu, tretjemu gl. poštnemu upravitelju v Washington, ovaduško pismo, da bi spravila v luknjo sodruga, ki so pričeli izdajati Proletarca, posebno pa tistega, ki je na pošti prisegel, koliko narodnikov ima Proletarec. Mali mešetar z zemljišči je pisal doslovno: Ne pripadam k nobeni politični stranki, ampak le ljubim detektivski posel zato pa zahtevam, da se posveti v to stvar.

Martin je pa sekundiral: Kot ameriški državljani zahtevam, da se kaznujejo zlikovci, ki so prelomili poštni zakon. Da bi podla denunciacija imela večji uspeh, je Martin zapisal za besedo socialist v oklepajih besedo: humbug.

Da se bolje razumemo, se danes ti blagi dušici laskata F. Peschetu, tistemu sodr. Peschetu, ki sta ga hoteli spraviti pred osmimi leti v Joliet.

Z denuncianti se ne polemizira. Taki ljudje se prezirajo, le večsi se primejo z dvema prstoma in se pokažejo javnosti, da se javnost obvaruje take kuge.

Za špione, ovaduhe in drugo tako pinkertonsko golazen, ki z iškarijotskim delom spravlja delavce v ječo, ni drugega kot pasji bič.

Od treh drugih njegovih uslu-bencev, ki so mu pomagali blatiiti in obrekovati socialiste in uničevati S. N. P. J., je eden kradel pri slov. listu v Minnesoti, drugi je kradel na banki v Chicagu, tretji si je v Chicagu izposodil avtomobil, ne da bi vprašal lastnika za dovoljenje. Gliha vkup štrih!

Kako zna računati tiskovine, lahko povedo delegatje zadnje konvencije S. S. P. J.

Na obrekovalne izbruhe takih kreatur se ne odgovarja, kajti nobenemu človeku ne morejo vzeti časti oni, ki je sami nimajo.

Vabilo bolezn.

Ako storimo kaj, kar bi po našem najboljem prepričanju škodilo našemu zdravju, vabimo s tem bolezen. Ako zanemarimo takoj zdraviti kako nerazpoloženje storimo isto. Mnogokrat nas bo kaka resna bolezen iznenadila vsled svojega nepričakovnosti. Morali bi pri prvem znaku kakega nerazpoloženja, bodisi kakoršnokoli, takoj rabiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Takošno nerazpoloženje je znabiti nepričakovana zguba teka, slabosti po jedi, bluvanje, smrdljiva sapa, zapeka, bolečine v želodeu ali črevih in nervoznost. To sredstvo bo izžistilo drob ter ga ojačilo, obnovilo tek, ozdravilo zapoko ter ustvarilo novo moč.

V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Trinerjev liniment ozdravi navadno reumatične in neuralgične bolečine zelo hitro, ker je močan in prodirajoč. Povsod, kjer je treba linimenta, je dober. Cena 25c in 50c, po pošti 35 ali 50c.

Visoke obresti.

Vam bo nosil denar, ako ste ga naložili v nakupu farne v takem kraju, kjer so dani vsi predpogoji za uspešno kmetovanje in dobičkanosno živinorejo v zvezi z mlekarstvom in sirarstvom. Ti predpogoji so: DOBRA ZEMLJA, ki bogato rodi najraznovrstnejše poljske pridelke; PRAVO PODNEBJE, to je, da ni ne premrzlo in ne prevroče; DOVOLJ VODE za ljudi, živali in rastlinstvo; in kar je skoro glavno, U-GODNE PROMETNE ZVEZE in BLIŽINA TRGOV, da lahko svoje farmarske pridelke hitro in drago prodate. — Ako le enega teh predpogojev ni, potem bo ves Vaš trud zaman, in denar, ki ste ga naložili v farmo, mrtev, ako ne izgubljen.

Naša farmarska naselbina, ki se je po komaj dvehletnem obstanku začela jako lepo razvijati, ima vse te pogoje, za kar jamčimo; kdor si pride ogledat in ne najde vsega tako, mu drage volje povrnemo denar za vožnjo.

Naša naselbina leži v enem najkrajših in najrodovitnejših krajev države Wisconsin, ki je že gosto naseljen. Ne pridete torej v kako divjo, od vsega sveta zapuščeno puščino, marveč v obljuden kraj, kjer boste imeli za sosedo že dalj časa naseljene, izkušene in premožne farmarje, ki Vam bodo, kot začetniku, radi šli na roko v vseh ozirih. Zemlja, ki jo prodajamo, leži v osrčju industrijskega okraja in v neposredni bližini hitro se razvijajočih mest: Cornell z 2000 prebivalci, Ladysmith s 6000 in Chipewa Falls z 12,000 prebivalci. Tu so razne tovarne, kakor: papirnice, tovarne za čevlje, sirarne itd., kjer se lahko dobi delo čez zimo. Vsak kupec dobi na svojem mestu toliko lesa, kar ga potrebuje za gradnjo poslopij; tudi bruna za žago se lahko drago prodajo; ostane še lahko dovolj drv za kurjavo. V tem kraju se nahajajo še obsežni gozdovi z raznovrstno, lovem dobrodošlo divjačino; bistre reke in potoki pa so polni slastnih rib. — Prodane je že mnogo zemelj našim roja-

kom, ki se bodo še to leto tam naselili.

Tudi Vam se nudi sedaj prilika, da si postavite svoji ognjišče v kraju, ki ima po svojih vrednostih ne le lepo budočnost pred seboj, marveč tudi že 'sedanjost'. Vašega truda sad ne bodo uživali šele Vaši potomci, uživajte ga lahko še Vi sami. — Aker neobdelane zemlje \$15—\$20; obdelana pa \$50—\$150 akre. Prodajamo tudi cele kmetije s hišo, gospodarskimi poslopiji, stroji, živino itd., ako koga veseli. Zdjaj je najprimernejši čas, da si naš svet ogledate. Pišite nam takoj po natančnejši popis zemlje z zemljevidom, ki ga pošljemo brezplačno.

Slovenska Naselbinska Družba, 198—1st Ave., Milwaukee, Wis. 4-x (Advertisement.)

Pazite na ta ovitek!

Ničvredne ponaredbe slavnega Pain-Expeller-ja dobite često, ako niste pazni. Pazite na sidro in ime Richter 25c in 50c pri vseh dobrih lekarnarjih.

F. Ad. Richter & Co.

74-80 Washington St. NEW YORK, N. Y.

ANTON MLADIČ moderna gostilna.

Toči pilsensko pivo in vina. Kegljišče. Tel. Canal 4134 2348 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

CARL STROVER Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravlila 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovensko.

ALOIS VANA

— izdelovatelj — Sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač. 1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1408

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis. Telefon 1199

J. A. FISCHER Buffet

Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d. Izvrstni prostor za okupčilo. 8700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom. "Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom. "Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom. "Prohibition Dope" z angleškim napisom.

Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucet \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucet 15c, 100 komadov 70c. Poštno plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO. 1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

DEVETURNI DELAVNIK.

Poslanska zbornica v Springfieldu, Ill., je v četrtek zavrgla zakon o deveturnem delavniku za ženske. Za načrt je glasovalo 69, proti pa 59 poslanecev. Da bi bil zakon sprejet, bi bilo treba 77 glasov. 25 izmed navzočih poslancev ni glasovalo.

V Springfieldu se je gospoda nekaj časa delala, kakor da je prišel vanjo nekakšen socialni sveti duh. V zakonodajni zbornici sedi par socialistov; v največjem mestu države sta bila dva socialisti izvoljena v mestni svet. . . to so neprijetna znamenja. Oslowska potrpežljivost ljudstva pojema; treba je kaj ukreniti, da se ne razširi ta nevarna nezadovoljnost, kajti drugače bi lahko voda odnesla še kakšne demoblikanske sedeže.

Za boljše zavarovanje svojih mandatov so torej začeli igrati socialno komedijo. Paziti pa je bilo treba, da ne postane stvar resna.

Z deveturnim delavnikom za ženske so krošnjariji nekoliko mesecev. Delavstvo mora vendar spoznati, da misli legislatura nanj, če se bavi s takimi vprašanji. Da bi še bolj zbudili pozornost delavstva, so poslali senatno komisijo v Chicago in v druga mesta, da zasliši prizadete stranke, podjetnike in delavke.

Veleučeni zakonodajci se vedejo včas, kakor da so prišli z lune na to klavno zemljo. Delavke in uslužbenke iz velikih departmentnih trgovin zaslišujejo, kakor da nimajo pojma, pod kakšnimi vplivi stoje take proletarke. Če se nič ne ukrene, da morejo brez strahu izraziti svoje prepričanje, se večina ne bo upala govoriti in izjavljati, kar ni všeč delodajalcem. Tako se je res zgodilo, da se je marsikatera delavka izrekla proti deveturnemu delavniku.

Senatna komisija bi bila pač lahko spoznala, odkod piha ta veter. Nekatere velečenjene in vefine dame, ki niso vse svoje življenje toliko delale, kolikor dela tovarniška ali trgovinska delavka v enem mesecu, so izjavljale, da je dvanajst ur dela na dan prav zdravo. Neka posebno modra gospa je rekla, da je za dekleta v njih lastnem interesu najbolje, če so dolgo zaposlene, češ sicer bi itak šle na ulico.

Bilo je zaslišanih tudi nekoliko delavskih zastopnikov, ki so brezobzirno razkrivali prave razloge podjetnikov in njih trabantov. Na njih vprašanje, zakaj ne marajo deveturnega delavnika, so nekatere delavke izjavile, da se boje, da bi dobile potem še manj plače.

Po vsem ni bilo treba mnogo modrosti za spoznanje, da je skrajšanje delavnega časa za

delavstvo koristno, zlasti pa za ženske potrebno. In prav zato, ker se podjetniki na vse kriplje upirajo, bi se to moralo zakonito določiti, kajti brez takega pritiska se ne bi nikdar mirnim potom doseglo, da bi kapitalisti omejili svoj izkoriščevalni sistem.

Če ne lazi človek z zavezanimi očmi po svetu, mora razumeti, da tudi najpotrpežljivejše delavstvo ne bi za vse večne čase prenašalo takega izrabljanja, kakršno prakticira kapitalizem. Zakonodajstvo bi lahko pomagalo sedaj; ako tega ne stori, si bo moralo prizadeto delavstvo samo pomagati z bojem; kadar bo stavka, bo pa zopet zadonela pesem o "socialnem nemiru" in zakoni se bodo izrabljali in zlorabljali proti delavstvu.

Za Franka, ki je bil obdolžen, da je umoril neko dekle in je bil zato obsojen na smrt, se nabirajo po vseh Zedinjenih državah podpisi za prošnjo, da bi bil pomiloščen. Nam je to popolnoma prav. Ne Franku ne Beckerju ne želimo električnega stola; sploh nikomur ne. Le zapomniti si bomo to človekoljubno gibanje, da bomo videli, koliko sedanjih filantropov se bo zglasilo, če bodo vislice ali električni valovi namesto fabrikantu ali policijskemu lajtnantu žugali navadnemu plebejeu.

Med delavstvom v Nemčiji kroži, kakor poroča "Morning Post," iz Berna, obširen manifest nemške socialno demokratične stranke. Po tej vesti dolži manifest Avstrijo, da je povzročila vojno, nadalje naglašja, da se drži ljudstvo v Nemčiji in Avstriji v neznanju, in obsoja se nemška vojna stranka, imperializem in tajna diplomacija kot glavni sovražniki nemškega ljudstva. Manifest pravi, da je bil meseca marca mogoč mir, ampak lakomnost imperialistov ga je preprečila.

Giblje se torej tudi na Nemškem; pravo spoznanje mora tudi tam zmagati — in kakor je videti, se približuje ta čas.

Odgovor Nemčije na ameriško noto zaradi Lusitanije je medtem dospel iz Berlina v Washington in kakor je bilo misliti, res nikakor ne ustreza zahtevam Zedinjenih držav. Značilno je, da ga je "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" objavila pod naslovom "Krieg" (vojna) N. A. Z. velja za glasilo nemške vlade; zdi se torej, da bi si kajzer in njegovi ljudje, kakor smo že pred daljšim časom naglašali, želeli te vojne. Tem več razloga, da ostanemo Zedinjene države trezne.

IMAJO ŽE VSE V ŽEPU!

Italijanska armada je prekorajčila avstrijsko mejo in sicer najprej tam, kjer ima po narodi najmanjše zapreke, namreč v Furlaniji. Odtod gre njena pot naravnost v slovenske kraje, ki so ji najbližji.

Ampak to nič ne de. Ligaši vedo, da se tudi to godi za osvoboditev Jugoslovancev. V "C. A." nam pripovedujejo, da imajo od zaveznikov že črno na belem, da nam to prav nič ne bo škodovalo. "Zavezniki naj dajo Lahom, kar je laškega, kar je jugoslovanskega, to dobijo Jugoslovani."

Naj! Če bi bili včeraj prekljuvali jajčje lupine, bi nam lahko pripovedovali take istorije. Radi bi pa poznali tisto moč, ki prisili zaveznike, da to storijo. Nemara jim Slovenska Liga napove vojno, če napravijo drugačen zemljevid.

Italija je pred vojno zahtevala Tolmin, Komen in ozemlje do Nabrežine — torej vse Goriško. To seveda niso slovenski kraji. . . Kar je italijanskega v Avstriji, bi bila brez vojne lahko vse dobila; pa ni bila zadovoljna s tem. Ligaški diplomatje menda sami ne verjamejo, da je šla Italija iz samih simpatij do zaveznikov na vojno; lahko so pa čitali, da je formalno pristopila ententi.

Izza tega naj otrok verjame, da se bodo zavezniki ozirali na Jugoslovane, ki jim nič ne morejo pomagati, pa da bodo prekrižali račune Italiji, ki jim pomaga s svojo armado.

Bog daj norcem pamet — pravijo Hrvati.

Pravkar se tudi poroča, da sta si Nikolaj in Vittorio Emanuele vzajemno čestitala. To bo rešilo Slovence.

Cenjeni gospod John Jager!

Skoraj se mi zdi, da sem imel z avstrijsko vlado in njenimi organi nekoliko več bojev kakor Vi. Zato se mi zdi enostavno smešno, če govorite o črnozlilih srbaitih in me hočete njim prištevati. Če bi se bili toliko potrudili, da bi bili prečitali moje članke v št. 365, 366, 367, 368, 369 in 370 Proletarca, zbrane pod skupnim naslovom "Naša stara domovina" in spisane v času, ko vaši ligaški listi še vedeli niso, na katero stran naj obrnejo plašč, bi Vam bila neumnost beseda v grlu obtičala. Ampak če ne maram biti Francojevef hlapec, me tudi nemika,

da bi bil lakaj kateregakoli carja ali kinga. In če nekoliko poznam falotstva dunajske diplomacije, sem toliko previden, da tudi gniljivim obljubam petrogradske in londonske ne zaupam. Ravno od Vas sem pričakoval, da Vam je to razumljivo, pa vidim, da Vam ni. Ne morem pomagati.

E. Kristan.

KAKO SO ŽIVI NA KRANJSKEM?

Ves svet ve, da je v deželah, ki so zapletene v vojno, draginja. Ali kaj je to: Draginja? Če poskočijo cene za deset, dvajset odstotkov, se lahko govori o draginji. Pregled cen živil in drugih potrebščin, ki ga nahajamo v Zarji, nam daje o sedanji draginji povsem drugačne pojme. Ker bo to menda tudi naše čitatelje zanimalo, podamo pregled cen lanskega julija, torej pred začetkom vojne, pa letošnjega aprila in upozorjamo, da so to cene na debelo; preden pride blago konsumentu v se seveda še radikalno podraži.

	Cene na debelo julij	april
za 100 kg	1914	1915
Koruzne moke	21.—	72.—
Pol. drob	38.—	78.—
Ajdova moka	25.—	116.—
Riž zdrobljeni	22.—	170.—

Riž Rangoon	34.—	135.—
Makaroni navad.	55.—	135.—
Makaroni boljši	62.—	180.—
Otrobe koruzne	7.—	35.—
Koruzza	14.—	64.—
Cinkvantin	20.—	72.—
Oves	18.—	56.—
Fižol	30.—	100.—
Kaša	33.—	80.—
Ješprej	25.—	90.—
Čebula	32.—	64.—
Slive	30.—	76.—
Petrolej	29.—	64.—
Mast	138.—	490.—
Zaseka	150.—	450.—
Olje navadno	100.—	230.—
Olje fino	128.—	260.—
Ržena kava zrn.	38.—	130.—
Kathreiner	74.—	130.—
Jesih	11.—	16.—
Figova navadna	56.—	120.—
Kumerol	125.—	340.—
Milo Schicht	74.—	162.—

K. 1389.—3890.—

Neki "Jugoslovani" je spisal za Clevelandsko Ameriko poročilo o čičaškem shodu Jugosl. soc. Kr. št. 1. Tako imenitno se malokdaj meša laž z neumnostjo, kakor v tej pisariji. Čudno je pa le to: Na papirju je mož tak junak, da je del ves shod v nič; zakaj se ta kraljevič Marko ni oglasil na shodu, kjer je imel najlepšo priliko, da bi bil ugnal socialiste v

kozji rog? Gospodine Jugoslovane, stiskati rep med noge, potem pa izza plota metati blato, ni jugoslovansko.

ZA ŠTRAJKARJE V OHIO.

Jugoslovanski soc. klub v Youngstown, O. \$1.85. Denar prejel Ignac Ziemberger.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

Važno uprašanje!
KDO mi opravi najbolje in najceneje?
Konzularne, starokrajške sodniške in vojaške zadeve
JAVNI NOTAR J. Kaker
407 Madison Ave.
Milwaukee, Wis.

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostranim vrtom za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska številka: 224 m.

"Ako si nameravate naročiti grafofon, ali importirane slovenske grafofonske plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ure, verižice, prstane in sploh vsakovrstne zlatnino in srebrnino."
A. J. Terbovec,
P. O. Frontenac, Kans.

CHAS. J. OCASEK, M. D.
PRIZNANO DOBRI
ZDRAVNIK
NA ZAPADNI STRANI CHICAGO.

Dasiravno že star zdravnik, vendar se do sedaj še ni nikdar posluževal oglašev. Kdor je bolan naj se zaupno obrne do njega. Kadar ste bolani, ne hodite k raznim zdravniškim mazačem; edinole zdravnik, kateri je več svojega poklica, more ozdraviti bolnika!
URADNE URE
8 do 10 dopoldan, in od 1 do 3 popoldan
Pridite na naslov:
1500 So. Crawford Ave.
Telefon Lawndale 3133

PHONE: CANAL 3014
POZORI! SLOVENCII! POZORI!
SALOON
s modernim kegljiščen
Bivši Martin Potokar place
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se tople priporočata

JAZBEC & OMAHEN
1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurađuje.
Tel. Canal 476.
1801 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8996

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

Ravnateljstvo odbora
Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Biankini
Abel Davis
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krasa
Frank J. Sauer
James F. Stepina
C. R. Walleck

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00
ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldne

Prejemamo hranilne vloge in dajemo . . . 3% obresti letno.

Posiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne.
POŠILJAMO:

10 kron za	\$ 1.75	200 kron za	\$ 3.00
20 kron za	3.40	300 kron za	4.50
25 kron za	4.25	400 kron za	6.00
50 kron za	8.25	500 kron za	8.00
100 kron za	16.50	1000 kron za	16.00

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Na posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR SLOVENSKE GOSTILNICE!

Tukaj se Vam nudi prilika, da si prihranite, ako kupite od tvrđke A. HORWAT. To pa radi tega jaz ne plačujem dragih agentov ali "managerjev" opravljam sam vse posle.

Moje tvrđka je prva in edina samostojna v Ameriki ki importira iz Kranjskega: brinjevec, tropinovec, ovovko. Pomnite, da so v resnici samo one pijače, ki nosijo na steklenici napis: "IMPORTED". Tudi ljudem iz kranjskih zelišč Grenko Vino in Kranjski čec (Bitters), te vrste pijače so najbolj zdravilne, j jih je bilo še kdaj na trgu. Prodajam samo za Pišite po cenik.

A. HORWAT, 600 N. Chicago, St., JOLIA

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERZE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj.

Vse delo garantirano

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi teškočah v drobu in najnavadnejša tema je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi enoinisto napako, to je da se poslužuje glic in razne čistilne medicine, ne da bi prej prepričali, dali so taka sredstva sljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in človeka navadi na neprestano življenje vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite zapeki ali na kaki komplikaciji to teško vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrčalo prebavne organe. To sredstvo je

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

Izdelano je iz rdečega vina in zdravnih zelišč — laksativno, okrepčujoče in prijeten duh — ter je namenjeno v pomoč zoper sledeče teškoče:

ZAPEKA,
IN NJENE KOMPLIKACIJE,
NEPREBAVNOST,
VETROVI,
BOLEČINE V DROBU,
ŽELOČNE BOLEZNI,
NERVOZNOST
IN SLABOST.

Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Ako vas muči revmatizem ali neuralgične bolečine, skusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.

NEBO GORK TIP CIGARETTES

Rabite dober tobak

Najboljši pridelek v Ameriki

Cash kuponi v vsakem zavoju

Kupone se lahko izmenja za gotovino ali vrednostne predmete

Vsakdo jih pozna
Vsakdo jih kadi
Vsakdo jih hvali

Vsaki trgovec jih prodaja.

P. LORILLARD COMPANY
NEW YORK CITY

